

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República
editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

Més que Verdun

Entre els records que perduren de la guerra europea destaca un nom, el de Verdun, com a màxim exponent d'heroisme. Verdun simbolitza un miracle de resistència, la decisió coratjosa d'uns homes que contingueren l'allau impotent d'una ofensiva massiva, i hi oposaren amb els seus pits i els seus braços un mur infranquejable contra el qual s'esberlà la puixança destructora de les hosts germàniques. Sacrifici voluntàriament consentit, perquè els que el feien tenien consciència que seria fecund, que darrera de la línia sòlida que traçava el seu coratge anava organitzant-se la potencialitat bèl·lica dels exèrcits aliats, disminuïa a poc a poc l'acantatge inicial dels imperis centrals, i que per tant, el sacrifici dels abnegats defensors de Verdun preparava la victòria.

En comentar l'epopeia dels soldats de l'Exèrcit de la República en la terra alta de l'Ebre, s'imposa tot seguit la lògica comparança amb Verdun. Hi ha igualment en els dos casos fermesa i coratge portats fins al límit inimaginable de l'heroisme, resistència que permet l'organització militar que va anivellant el desavantatge primer, exaltació de moral que és ja com un enginy de triomf. Però sense que l'afirmació respongui a apassionament patriòtic, no serà exagerat dir que la gesta de l'Ebre sobrepassa encara la de Verdun. Perquè en la lluita de l'home contra els elements materials, de la voluntat contra la màquina, hi ha a l'Ebre més puixança ofensiva dels enemics i menys mitjans defensius en els nostres soldats. A la batalla de Verdun no hi havia, junt amb l'acumulació d'artilleria, la gran massa d'aviació, el nombre de tancs, el volum dels elements ofensius que el temps transcorregut des d'aleshores ha anat intensificant i perfeccionant. I per altra banda, per a defensar-se'n, els nostres soldats no poden comptar amb una fortalesa formada per un veritable camp atrinxerat, amb una obra mestra, tècnicament planejada i curosament construïda, d'enginyeria militar, amb una xarxa de forts subterrànics, d'espessos murs de ciment, com els legendaris de Douamont i de Vaux. Els soldats de la República es defensen, en canvi, en petites trinxeres obertes en la terra i fetes precipitadament, posicions improvisades i canviants, línies

(Segueix a la pàgina 9)

EXERCIT DE L'EBRE

Què és aquesta força que s'ageganta per l'Ebre, vers les estepes de pedra cremada, aquesta allau de foc serà que canta amb els braços, el pit i la mirada?

Qui coneix aquest genet que cavalca una roda de crit i murmurí per a la qual no es trobarà falca ni fre que l'aturi?

Té ulls de mar en festa, ales de branca primerenca i alè de pins i ginesta. Imposa, ajup i trenca.

Descolga cels de tenebres i venta llunes plenes per als fronts obscurs d'esperança. Fa recular horitzons de hienes amb veu imperativa d'aigua mansa.

Perquè coneix la mort ordena a la vida i precipita l'albada. És invencible com una ferida, com un bes silenciós i com l'arada.

L'aire s'encén quan ell passa, s'agenolla la muntanya, puja la mina a flor de llum... I una nova raça de granit i àguiles la pàtria il·lumina.

AGUSTÍ BARTRA

La pau d'Europa

Vents d'inquietud travessen Europa. La pau del món torna a estar en perill a causa de les creixents intemperàncies dels estats totalitaris. On portarà aquesta onada de tragèdia que amenaça l'Occident? A nosaltres, els homes de la República Espanyola, tots aquests auguris de dolor que planen damunt les nacions europees ens afecten profundament. No tan sols d'una manera material, per les repercussions possibles que per a la nostra lluita pogués tenir una conflagració europea; ens afecten, també, perquè els nostres ideals de pau i els nostres sentiments d'humanitat ens fan esguardar aquella passible contingència amb major tristesa.

Es massa trágica l'experiència que estem vivint perquè la desitgessim ni al pitjor enemic. La nostra condició d'homes dignes obligats a fer la guerra, amb l'experiència de dolor que suposen les hores que de dos anys ençà hem travessat, ens donen una autoritat superior a la de qualsevol altre en el moment d'expressar els nostres sentiments pacifistes, que adés obeïen a profundes conviccions i ara, a la més trágica de les contingències.

Volem la pau per a Europa. Però remarcuem des d'ara que la pau no s'assoleix cedint als xantatges dels qui esgrimeixen l'espantall de la guerra, sinó mantenint una posició de dignitat recolzada en el sentiment de defensar una causa justa. La pau no pot ésser basada en la injustícia. Desitgem que els homes que tenen damunt seu la responsabilitat dels destins d'Europa tinguin aquesta mateixa convicció i es disposin a defensar-la. La justícia és la pau per a sempre. La injustícia seria, més tard o més d'hora, la guerra.

En aquest sentit, l'exemple que la República espanyola ofereix al món no pot ésser més eloqüent: Pacifistes per convicció, no hem vacil·lat a agafar les armes per a oposar-nos a l'avanç del feixisme invasor i defensar la nostra independència.

Se'ns ha dut a un terreny que odiàvem, convençuts que en el terreny de les armes no els sabríem respondre. Si haguessin sospitat la nostra resposta és molt possible que les nacions feixistes haguessin actuat de manera molt diferent.

Que no ho oblidí Europa.

LA CULTURA CATALANA

Apèndix sobre el seu estat actual (II)

1) *Les lletres.* — Tot i la florida es-
ponerosa de les institucions culturals
actuals, sostingudes o encoratjades
pel règim autònom de què gaudeix
Catalunya, la cultura catalana podia
flaquejar en la seva espiritualitat si la
literatura pròpiament dita en català,
no la mantingués i la vivifiqués conti-
nuament. Si foren els poetes i els ho-
mes de lletres —en general— els qui
van suscitar la renaixença cultural de
Catalunya restituint al país la seva
ànima, als escriptors en general toca
de mantenir aquest foc i d'indicar-li
les directives. Per això és en el terreny
exclusivament literari on aquesta cul-
tura és palesa més lliurement. I és tam-
bé en aquest terreny on cal mantenir-
la amb més puresa i amb més dignitat
si hom vol que l'ànima del país es ma-
nifesti autènticament per la ploma dels
seus autors.

2) *La poesia.* — En el camp de la
poesia, les lletres catalanes d'avui fan
un magnífic paper, car hi ha poetes
catalans de la més alta qualitat que
serien l'orgull de qualsevol altra lite-
ratura. Després del període classicit-
zant inaugurat per l'escola mallorqui-
na i de l'obra de Maragall, que dona a
la lírica catalana un sentit que po-
driem dir cosmogònic, els poetes cata-
lans s'incorporen als corrents univer-
sals de la poesia i evolucionen, segons
el temperament de cadascun, dins l'òr-
bita de les escoles més diverses, però
depurant-se sempre i afinant sempre
l'expressió, que en algun d'ells esdevé
d'una consistència i d'una diafanitat
mestriables, començant per Llorens de
Josep Carner. Aquest darrer presideix,
amb la seva obra múltiple i copiosa,
el procés evolutiu que es va produint
dins el clos de la poesia catalana del
nou-cents i si no li imprimeix directives
és perquè ell mateix sembla canviar
d'òrbita sovint, adés cercant la gràcia
i la subtilitat, adés trobant un lirisme
profund i humà i adés encara, assolint
una senzillesa mig popular i mig sà-
via, que només és pròpia dels grans
poetes. Aquesta multiplicitat és també
albiradora en l'obra poètica de Josep
Maria de Segarra, que representa una
tendència vital i racial emparentada
en certa manera amb el lirisme de Ma-
ragall. Quant a l'intel·lectualisme més
o menys hermètic i subtil, hom el tro-
ba en els dos mestres que més influei-
xen sobre la joventut: J. M. Lopez-Pi-
cò i Carles Riba, el primer amb la se-
va imatgeria i la seva musicalitat per-
sonalíssimes; el segon, amb el seu sim-
bolisme rotund i la seva aguda per-
cepció dels elements poètics. A l'en-
torn d'aquests autors es desplega tota
una producció poètica intensa que as-
soleix cada dia nous valors i permet
afirmar que la poesia catalana es tro-
ba indiscutiblement en un període de
plenitud. A remarcar els noms de
Ventura Gassol, A. Esclasans, Cle-
mentina Arderiu, S. Sánchez-Juan,
Marià Manent...

3) *La prosa literària.* — La ma-
joria dels poetes esmentats són excel-
lents prosistes i alguns d'ells s'han dis-
tingit en el conte, en la novel·la i en
l'assaig crític. Però en el domini de la

D'un xiprer

Ta vida és un desig d'agilitat:
voldria ser gentil i és massa forta;
ta vida és un desig llarg i callat,
és com l'espectre d'una flama morta.

J. M. LOPEZ-PICO

Estança

Fuges, quan per haver-te
donariem, en una nit obscura,
l'estel que riu, armat, en un tombant,
i en una mar incerta,
un port daurat de vinyes al voltant,
i en un silenci d'odi, el cant
d'una noia pura.

Ens deixessis almenys,
oh bella altiva, un somni dolç de tu
entre els ulls i la visió infinita
del món! Però ens estrenys
amb soledat, presoners de la fita
mirada teva, que l'habita
de lluny, sense tu.

Però si fossis nostra,
si daves—uns instants només—tos braços
al nostre coll, cenyint l'ardent engany
de creure encès ton rostre
per un amor com el que d'any en any
hem après—fet de dolç afany
i de tristos passos,

si te'l lliuràvem—tan
silenciosament atresorat!—
¿quina força immortal ens restaria,
deslligats de l'encant,
per ressorgir damunt la febre impia
i l'animal malenconia
i la soledat?

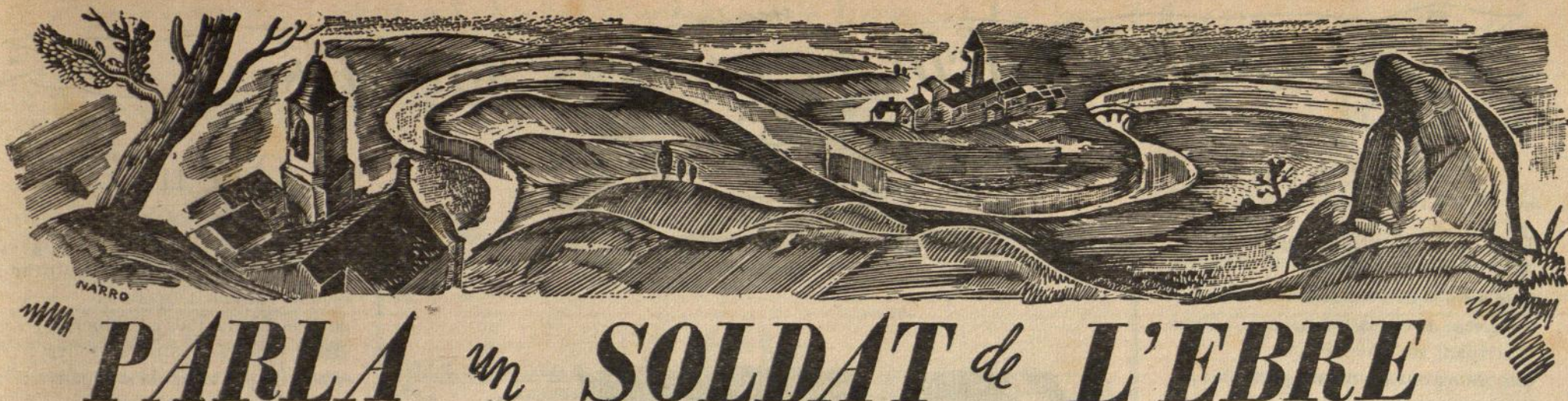
CARLES RIBA

prosa cal remarcar que si la florida ha
estat més tardana, no han deixat de
produir-se obres consistentes i de gran
abast. Superat l'antagonisme, més
aparent que real, que a començaments
del segle semblava dividir els novel·lis-
tes catalans entre rurals i ciutadans,
segons els temes que preferien, la no-
vel·la i el conte catalans han evolucionat
vers un concepte menys localista
i per tant més humà de la literatura
narrativa o d'imaginació. I si bé l'am-
bient local no és negligit, sinó més
aviat estudiat minuciosament per al-
guns autors, ho és sempre en funció
d'un estudi psicològic, car hom ten-
deix, no a revelar l'episodi esporàdic
i pintoresc que pot adelitar el lector,
sinó allò que, d'essencialment humà,
pot revelar l'episodi narrat. Es distin-
geixen, actualment, en la novel·lística
catalana, a més d'autors ja consagrats
a les primeries de segle, com Joaquim
Ruyra i Prudenci Bertrana, Víctor
Català, Pous i Pagès, d'altres que
s'han revelat novel·listes molt pos-
teriorment, com Puig i Ferrer, Al-
fons Maseras, Miquel Llor, S. Juan Ar-
bó, Francesc Trabal i tot un equip d'es-
criptors interessantíssims.

4) *Assaig i periodisme.* — L'assaig
i el periodisme tenen, també, dins les
lletres catalanes, els seus mestres in-
contestables. La crítica filosòfica, his-
tòrica i literària són gèneres que no
manquen quan existeix un pensament
col·lectiu i una literatura en plena
creació. Entre els assagistes més re-
marcables cal esmentar Pere Coromi-
nes, Serra Hunter, Carles Riba, Car-
les Pi i Sunyer, Ferran Soldevila, J.
M. Capdevila i J. Farran i Mayoral.
L'historiador Rovira i Virgili s'ha dis-
tingit en el periodisme. El fet que no-
més a Barcelona es publicuin cinc
grans diaris catalans demostra la flo-
rida del periodisme català. Cal remar-
car, però, que els altres quotidians que
es publiquen a la capital catalana en
llengua castellana són també un bell
exponent de cultura i una escola no
negligible de periodisme professional.

5) *El teatre.* — El teatre, en tant
que institució artística, sofreix arreu
una crisi molt aguda a la qual han
contribuït molts factors extraartístics
i, sobretot, extraliteraris. Però des del
punt de vista literari aquesta crisi és
més aparent que real. Hom escriu molt
per al teatre, i Catalunya compta amb
un bell estol d'autors dramàtics que
malgrat tot no han relentit llur pro-
ducció. La institució del premi Ignasi
Iglésies ha revelat diverses obres de
mèrit, algunes de les quals no han po-
gut ésser dutes a l'escena. I els autors
més eminents, no especialitzats en el
teatre, tenen obres per estrenar. Això
fa creure que la vitalitat del teatre ca-
talà, no depèn solament de la produc-
ció literària. Per altra banda, el reper-
tori d'obres consagrades pel públic és
prou vast perquè hom pugui parlar
d'aquest teatre com d'una cosa vivent
i vigorosa, ja que a més de les grans
figures de Guimerà, Iglésies i Rossi-
nyol, que ultrapassaren les fronteres
lingüístiques del català, en aquest re-

(Segueix a la pàgina 9)

PARLA un SOLDAT de L'EBRE

Una de les tasques més grates —i totes ho són prou— dels qui realitzem l'obra dels *Serveis de Cultura al Front* és la de llegir la correspondència dels nostres soldats, que cada dia ens arriba en una proporció més alta. A través de totes les lletres un mateix esperit i una mateixa il·lusió se us fan presents: el coratge, l'optimisme, la moral elevadíssima que dona als soldats catalans la idea de lluitar per Catalunya i per les essències de llibertat que sintetitza la República. L'alenada d'optimisme que duen aquestes cartes bastaria per a convèncer els més escèptics respecte el tremp de l'exèrcit republicà. Les proves de coratge que revela diàriament el comunicat oficial de les operacions de guerra, que ha desconcertat i admirat tot el món, té la seva explicació en l'esperit amb què els soldats es llancen a la lluita. Què importen l'allau de màquines mortíferes que l'adversari llança damunt dels nostres valerosos lluitadors? Què importen la pluja incessant de foc i de metralla que vomiten avions, canons, metralladores, morters? Darrera aquests canons, darrera aquestes metralladores, hi ha un conglomerat d'homes d'idees mortes, una peça més en l'engranatge de les màquines mortíferes; diríeu que homes i màquines constitueixen un immens i apocalíptic robot que es mou a impulsos mecànics, sense venes, sense llum, sense nord. I allà on no hi ha la vida és impossible que el miracle floreixi.

Esguardeu, en canvi, els nostres soldats. Escolteu la seva veu. Contempleu el seu front i els seus ulls. Remarqueu la força amb què oprimeixen el fusell. Hi veureu un tremp, un coratge, una força i una idealitat sorprenents. Tots ells tenen consciència de la missió que la Història els ha confiat. Es llancen a la lluita amb l'audàcia i amb la fe que els dona la certesa de defensar una causa justa, noble, humana. Si el nostre fos un exèrcit sense ideal, si els soldats de la República fossin mercenaris al servei de qualsevol causa o homes enquadrats militarment, per pura força, en un exèrcit que tingués per únic objectiu la defensa de causes injustes, no hauria pogut deixar escrites pàgines tan admirables com la defensa de Madrid, la resistència de Llevant, la batalla de l'Ebre. El secret d'aquestes gestes sense parió el revelen les cartes que ens escriuen els nostres soldats.

Darrerament han estat moltes les cartes de soldats que hem rebut contant-nos incidències de la batalla de l'Ebre, de la qual ells són esforçats protagonistes. Formen legió els combatents que estimen l'AMIC com un dels seus amics més íntims i més fidels,

s'han acostumat a escriure'ns com ho farien a un amic llunyà. Com els agraïm aquesta comunicació constant i sincera! Temps a venir aquestes cartes seran un document humà de primer ordre per al qui vulgui comprendre l'ànima que impulsa el nostre exèrcit i que és el secret de tantes gestes glòries.

Una carta d'aquestes diu així:

«...Mentre per altres bandes les forces de l'Exèrcit tenien ordre de travessar l'Ebre i internar-se, nosaltres havíem estat instruits en el sentit d'aguantar mentre ells avançaven, a fi de desconcertar l'enemic i ajudar a la realització dels plans de l'alt comandament.

Per a reeixir en la comesa vam simular també un intent de travessia del riu. I vam passar-lo la meua secció i un batalló d'una altra brigada.

De seguida, cos a cos, vam guanyar la línia de l'adversari. Va ésser una cosa grandiosa; ho tinc tan present que mai no ho podré oblidar. Guanyada ja la primera línia, els moros i el Terci feren un contraatac, però la nostra re-

sistència els privà d'avançar ni un mil·límetre. Al nostre torn contraatacàrem a l'arma blanca, i els moros i el Terci fugiren a la desbandada. Anàvem a cos descobert cridant «Visca Catalunya!» i «Visca la República!»; les bales xiulaven, però nosaltres fermes, endavant. Llavors vingueren forces enemigues de refresc —més moros i terci— i ens veiérem obligats a cedir, retirant-nos a les posicions primitives.

L'enemic, atret per la nostra gesta i suposant en nosaltres unes intencions que no eren les que teníem —i aquest era el nostre propòsit, enganyar-lo respecte les nostres intencions— va acumular un nombre de forces tan desproporcionat que els nostres companys de l'altra riba es veien impossibilitats de venir a ajudar-nos.

Vam resistir fins a mitja tarda. Teníem els moros i el Terci a vint metres.

M'hauria agradat que m'haguéssiu vist amb les bombes de mà i amb el fusell no deixant apropar aquells facciosos. I no passaren. Ens hostilitzaven amb artilleria, amb morters, amb fuselleria de tota classe; però nosaltres

vam seguir resistint i aguantant, tal com havien fet les altres forces republicanes. I així que podíem ens internàvem pels rengles enemics.

Tot l'esforç de l'adversari consistia aleshores en evitar que poguessin travessar el riu les forces nostres que restaven a l'altra riba. La pluja de metralla que llançaven constantment damunt del riu privava que aquelles forces poguessin dur-nos cap reforç. Estàvem exhaustint les municions i calia prendre una decisió abans que la situació no es fes més difícil. I jo vaig ésser l'elegit pel Tinent per anar a cercar municions a l'altra banda del riu. Vaig anar-hi immediatament. La barca travessà enmig dels xiulets incessants de les bales i de les explosions dels morters. A l'altra banda tots m'abraçaren: els joves, els veterans, el capità de la Companyia, el del Batalló. I em feren explicar el que passava.

Tots estaven contents, però el que ho estava més era jo, content d'haver complert el meu deure. Tenia la cara bruta, completament tenyida d'un color terrós, les ulleres trencades per les explosions. La terra m'havia colgat tres vegades consecutives i fins havia perdut les bandes dels pantalons... Però tenia la rialla de la victòria.

El capità em donà les municions i vaig baixar al riu. Ja tenia les municions carregades quan l'artilleria enemiga va descobrir-me i va començar a tirar sobre meu, obligant-me a cercar refugi a la trinxera.

Quan van deixar d'hostilitzar-me, segurament convençuts que havia desistit del propòsit de travessar el riu, vaig aprofitar l'ocasió per pujar a la barca i emprendre la travessia. Van descobrir-me de seguida i novament els seus projectils es dirigiren a la nostra barca. Va ésser ben bé per miracle que tant el barquer com jo resultéssim il·lesos. De seguida que vam desembarcar, els soldats de l'altra banda ens rebren amb grans crits d'alegria. El capità ens donà la mà i crida «Visca Catalunya!» i després «Visca la República!» i «Visquen els catalans!» Jo estava tan emocionat que quasi bé plorava...»

Els qui cerquin una explicació a l'epopeia de l'Ebre, que llegeixin aquesta carta i que llegeixin totes les cartes dels soldats catalans. Quan s'adonin que els homes que realitzen petites i grans gestes heroiques com aquest soldat nostre, per tot comentari al seu gest acaben dient: «Jo estava tan emocionat que quasi bé plorava...» comprendran que en una lluita entre l'home i els monstres de la guerra, l'home sigui el vencedor.

Col·laboració dels nostres soldats

Llibertat

Forts combats, negres tempestes
en ma terra s'aixecaren
i els bons homes obligaren
a adreçar invictes testes,
i estripant ses gaies vestes,
uns llançaren lluny del port
i juraren que a sa mort
portarien tot el lastre,
sens que en quedi ni un sol rastre
bo i cridant: Aguanta fort!

D'almogàvers som de raça
que acotar mai volgué el front
i amb son gest tremolà el món,
s'aixecà la rebel massa,
que injustícia aci no passa,
i de planes i cimals
sinó amb armes amb parpals,
amb noblesa i ferotgia
expulsà la tirania
al gran crit: Bon cop de falç!

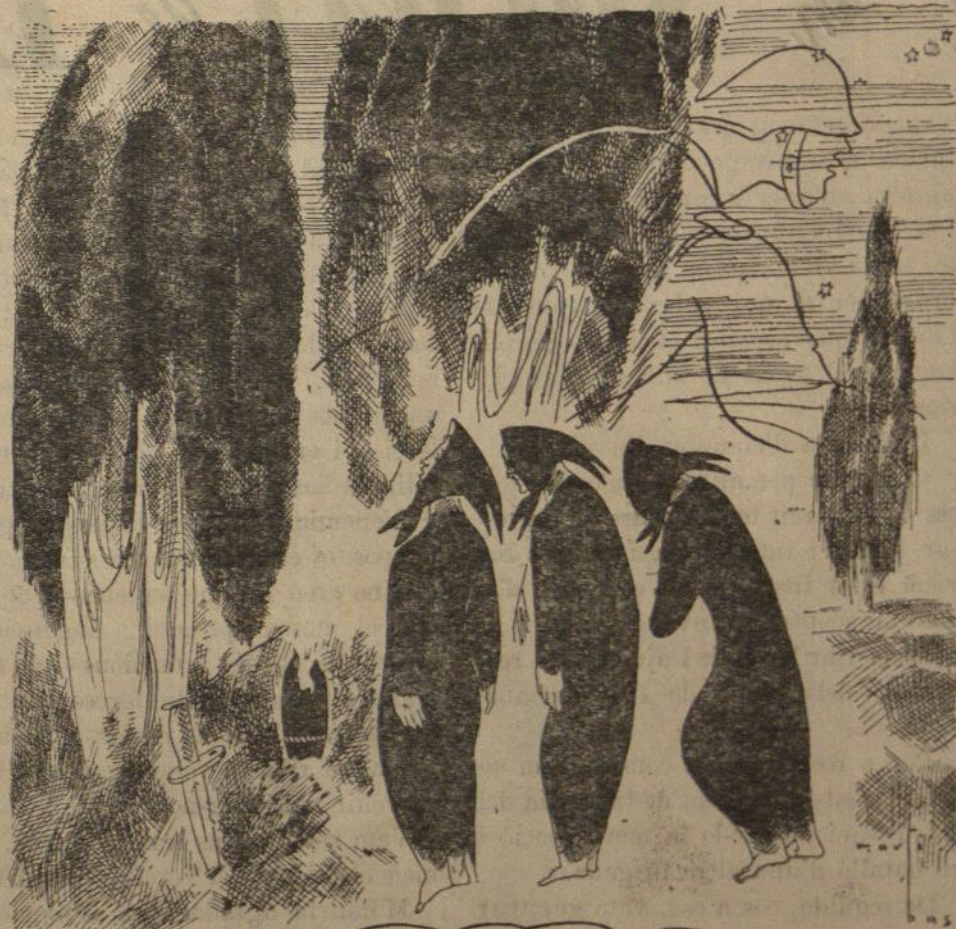
Som soldats de fe sincera
que portem gravat al pit
fortes ànsies, gran delit,
d'enlairar alt la senyera,
de fer fora via enrrera
els botxins del poble brau
que l'argolla de l'esclau
ha trencat en sagnant guerra
i en defensa de sa terra
tot cantant mal ferit cau.

I quan mou negres boscuries
amb fort bram gran huracà,
i el tro esclata a baix el pla,
per muntanyes i planúries
aixequem nostres cantúries,
amb ronquera de canó,
i amb fermesa de tauró
via avant tots avancem
que allà al lluny, blanca, albirem
llibertat en l'horitzó.

Tu hipnotises, llibertat,
tu refresques com rosada,
precursora ets com l'albada
de la llum, de la igualtat;
en ton si sempre ha trobat
bell refugi, lliure pensa,
que atrevida sens temença
vol amidar l'infinit,
i del gran i del petit,
son parer libèrrim llença.

Ferotges, per tu lluitaren
els Comenars de Castella
que volgueren fer estella
dels seus reis que abominaren,
amb delit a tu cercaren
catalans, els segadors,
que avorrint els opresors
esmolaren bé les eines,
i oblidant-se de les feines,
tallen caps i trenquen cors.

Els Merino, Espoz i Mina,
com Indíbil guerrillers,
van desfer per tu estrangers
que amagaven en sa sina
l'antilliu guillotina
contra el poble esclavitzat,
que el morir és estimat
quan per viure dret el coll,
et cal doblegar el genoll
al tirà que et té humiliat,

PRIMAVERA 1938

Els sexes de la Terra s'han trobat
vibràtils del desig, damunt la plana,
i han creat aquest bosc virgilià
curull de farigoles i de faunes
i aquestes roses rojes de l'amor
i aquestes margarides encisades,
i aquest ametllar vora el camí
i aquesta lluminària de muntanyes.
Han tornat ramellades de moixons
de les ardents planúries africanes
i l'aire del matí s'ha esgarriat
del retorn de la joia juvenca,
gràvid de la sentor dels llimoners
que riuen amb gorgors esperançades.
I allí, en la calma humida del torrent,
es sentien murmuris de besada...

Espanya:

Qui m'alliberarà de tanta sang?
Qui em rentarà la vesta i la mirada?

Unes veus espanyoles:

«Nosaltres et volem alliberar,
nosaltres volem ser ta deslliurança,
car portem l'esponjosa llibertat
per rentar-te la vesta i la mirada».

I nosaltres sa nissaga
raça indòmita i ben lliure
ses petjades volem viure,
de sa sang volem la paga;
i amb lluent i nova daga
tallarem el que ha barrat

el camí sant i sagrat
de la immensa i alta estrella
de l'excelsa meravella
la preada llibertat.

RAMON MESTRE
(Soldat de l'Exèrcit de l'Est)

Ofensiva

L'Exèrcit Popular per l'Ebre avança,
la seva empenta ningú pot aturar
és que l'anima l'esperança
de l'enemic la Pàtria alliberar.
Mireu els seus rostres ferrenys
ennegrits pel sol de la campanya;
mireu els seus gestos ardents,
el seu menyspreu a la metralla.
Són els fills d'un poble heroic
que per ser lliure fa la guerra;
el seu crit és un clam pregon
de justícia damunt la terra.
D'estrangers Espanya està envaïda
mes pam a pam l'anem reconquerint;
de bon matí comença l'avançada,
no fineix fins que el dia va morint.
No importa, no, que caigui el teu

[company
ni que el teu peu la seva sang trepitgi,
tots seguirem amb el mateix afany
fins que sang enemiga els peus

[esquitxi.
Continuem avançant, oh fills del
[poble!

Avancem, que ens empara la raó!
Un Exèrcit així, que és el més noble,
és invencible pel seu gran braó!

S. GALLART
(Soldat de l'Exèrcit de l'Ebre)

Altres veus:

«Espanya, donarem la nostra sang
per retornar-te l'esplendor passada.
Enfront del sol palpatà el fusell
defensor de les glòries de la Raça».

El poeta:

«Germans, no profaneu aquest esclat
del maig de les fruitades juvenques.
Agenol·leu-vos sota aquesta llum,
sota aquest blaudel celiles muntanyes,
nimbats de serenors celestials,
allunyadors de les paraules aspres.
Torni la pau en els camins daurats,
que riguin els infants altra vegada
que tornin els promesos vora el riu,
que s'omplenein els camps de riallades.
La Mort ens ha esquitxat els somnis

[blaus
i ara ni tenim esma de miracles.
La primavera ens ofereix el pit
amb l'amorós somriure d'una mare.
A tu i a mi, la terra ens ofereix
l'acolorit tresor de ses entranyes.

La terra somrient:

«Honor al sol que ve dels rius
[llunyans
amb una diadema de besades!
Glòria eterna al somriure radiant
que amoroseix les fruites juvenques!»

Les mares:

«El Sol estremirà la solitud
dels camps i de les llars abandonades!
Com més la Primavera somriurà,
més sentirem l'enyor de la besada!
Més tenebror veurem al fons del cor,
com més resplendirà la llum de l'alba!
Ai, aquell fill altiu com un xiprer,
com és llunyà d'aquesta terra clara!

Espanya:

La llibertat guanyada amb tanta sang
em rentarà la vesta i la mirada!

RAMON MOIX
(Soldat de l'Exèrcit d'Extremadura)

Els nostres intel·lectuals parlen als soldats catalans

EL MIRACLE DE LA TERRA

per A. ROVIRA I VIRGILI

Parlant precisament d'una guerra de Catalunya, l'anomenada Guerra dels Segadors, Francisco Manuel de Mel·lo remarca, amb el seu estil de vigorosa eloqüència, la fortitud i el coratge que dona als lluitadors el contacte amb la terra pròpia. Allò que més va contribuir, als anys 1640 i 1641 a l'heroisme dels catalans—un heroisme desorganitzat al principi, organitzat després—va ésser el sentiment terrenal en la més concreta significació d'aquesta frase. Els catalans de tres segles enrera s'alçaren en defensa de llur dignitat i de llur llibertat. Però també, i molt assenyaladament, en la defensa de llur terra, envaïda pels tercios del rei d'Espanya en una de les hores pitjors de la política unitarista de la monarquia.

«La tierra propia—escriu Mel·lo en la seva *Història de los movimientos, separacion i guerra de Cataluña en tiempo de Felipe IV—comunica alientos contra el que pretende ganarla, y puesta delante da ánimo al más cobardé para defenderse. Esto quisieron decir los antiguos por las ficciones de su Anteo. El que no defiende a su patria, o no es hombre, o no es hijo.*»

Tenint la terra pròpia sota els peus; sentint el contacte físic del pasatge pairal i el lligam directe amb la pàtria viva, els combatents troben més força en els múscles, més flama en el seu pit, més claror en el pensament, més convicció en la consciència. Aquella terra que veuen a l'entorn, amb les cases acollidores, i els arbres amics, i les muntanyes que li donen fesomia, i els rius que li donen regatge, i els camins que menen a la llar, conserva dins ella fidelment el dipòsit de la raça, la pols de les generacions passades, la llevor de les generacions futures, el gran secret de la vida. Ella conté, en realitat o per símbol, tot allò que estimem, tot allò que és carn de la nostra sang, ànima de la nostra ànima.

La terra d'Anteu que dona força als combatents, que redreça els caiguts, que sosté la resistència, que empeny cap a la victòria o cap al sacrifici, no és una terra qualsevol. És la terra per antonomàsia, és la terra en el seu sentit pregon i humà: la terra de la pàtria. I el mite d'Anteu és el miracle de la terra que dona als seus homes, per a defensar-la, energies sobrehumanes.

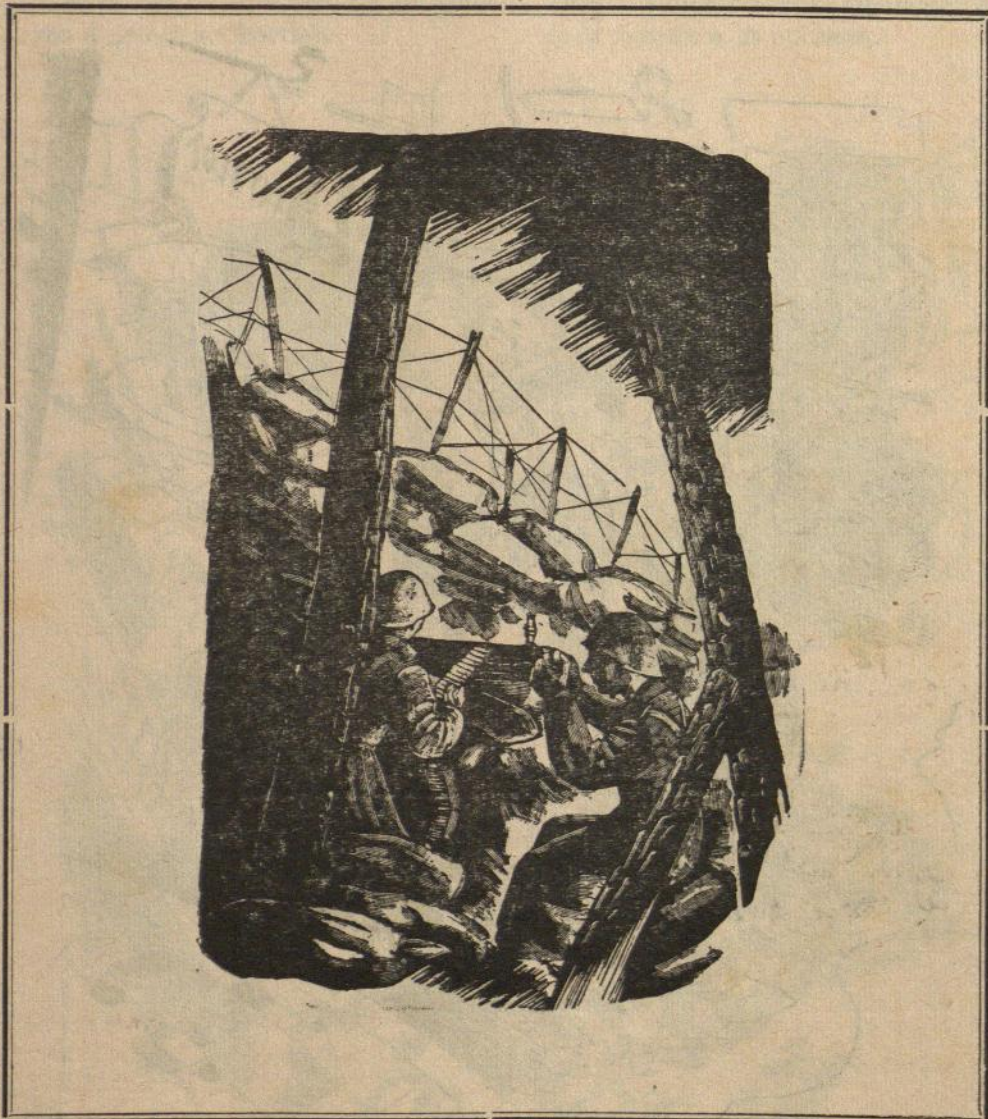
Aquest miracle, vell i novell, antic i modern de tots els temps i de tots els països, constatat per Mel·lo a Catalunya fa trescents anys, s'hi reproduïx avui magníficament. Els soldats catalans que lluiten dintre Catalunya tenen, per alluitar, tots els motius polítics,

socials i humans que tenen els soldats no catalans i que tan bravament contribueixen a la defensa de la terra catalana. I els nostres tenen, de més a més, aquest altre motiu poderós i miraculós: defensar la pròpia terra amb tot allò que conté materialment i moralment. És a dir, defensar les perso-

nes i els camps i els poblats; la història i la geografia nacionals; la rica herència de la cultura i la rica prometença de les esperances.

La terra és la pàtria expressada per la visió física i pels sentiments que aquesta visió desvetlla. La terra no és solament el terrós. La terra té ànima.

I és la mateixa ànima dels homes. Els defensors de la terra es defensen ells mateixos amb totes les coses que fan estimada la vida, i àdhuc estimada la mort, si per la pàtria morim.

¿Què és la pàtria vera i profunda i perenne, sinó la terra poblada de gent i de records, de sentiments i d'ideals? El combatent que té els peus a la terra pròpia i l'arma a les mans, entra en contacte, no sols amb el terror material ans encara amb tota la vida espiritual del seu poble.

I la terra, la terra materna, en cas d'invasió es fa també combatent i lluita al seu torn. Cadenes de muntanyes, cursos d'aigua, boscos i conreus, s'arreglaren per a combatre l'invasor audaç. I sovint, ells són els qui, per llur acció puixant i misteriosa, guanyen les batalles i decideixen les guerres.

Un gran poeta català, Josep Carner, ha vist en els pollancres, drets i alts, a les vores dels rius francesos, fileres de combatents que defensen la dolça França contra els invasors. I ara els combatents del front català veuen com els rius, les serres i els arbres de la terra nostra els ajuden eficacíssimament contra els facciosos i els estrangers que pretenen entrar Catalunya endins pels mateixos camins històrics d'invasió seguits per llurs predecessors en els anys 1413 i 1640.

¿No és veritat, soldats de l'Ebre, i del Segre i de la Noguera Pallaresa? No és veritat, soldats que lluiteu a Terra Alta, allí on l'Ebre fa un arc que vosaltres vàreu passar en una sola nit i que l'enemic, amb tots els seus canons i tots els seus avions, no ha pogut recobrar en cent nits i cent dies?

No hi comptaven pas els facciosos i els estrangers amb els reforços de pedres i aigües i arbres que acudirien, damunt la terra catalana, en ajut dels seus defensors. No hi comptaven ells, com no hi va comptar el marquès de Los Vélez, cap de l'exèrcit monàrquic que va envair Catalunya l'any 1640 i va ésser vençut pels catalans a Montjuïc. Aquella victòria catalana ja va ésser un miracle de la terra, miracle que ara es repeteix cada jonada a l'Ebre català.

Podríem escollir, amics combatents, un vell pi de Terra Alta com a símbol d'aquest miracle, un vell pi de la serra, com aquell que Josep Carner ha cantat:

Dura és la terra que et dona abrivada;
la teva soca d'esglai és morada,
per ton brancam esqueixat en els vents.
I mon amor en la posta et venera,
oh tu que portes la copa lleugera
sobre una destra de dits sangonents!

ELS DOS BOTIGUERS

I

El senyor Grantalot és propietari del magatzem de *Sedes i Teixits* situat al número 6 de la plaça de l'alcaldia.

Una clienta, fa poc, cap al migdia, ha entrat a la botiga.

—Bon dia, senyor Grantalot. Li enviaré la minyona a buscar un metre de sarja grisa... A reveure, senyor Grantalot.

El senyor Grantalot regira totes les pesses de seda cercant la sarja grisa. Però no pot trobar-la. I queda convençut que en el seu magatzem no li queda ni un sol tros d'aquest teixit.

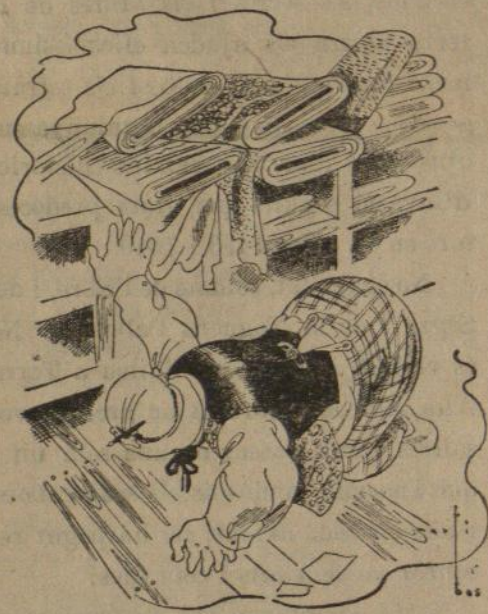
Ahir ell s'hauria dit: «No tinc sarja grisa, doncs no haig de fer més que pregar a la meua clienta que s'esperï vint-i-quatre hores i telegrafiar immediatament al meu proveïdor de Roubaix».

Aquest matí, el seu competidor, el senyor Chaspiat—que té la botiga al davant, al número 12 de la plaça de l'Alcaldia—li ha enviat el mosso a dir-li que li deixés un metre de cinta.

—Si el meu competidor no té inconvenient a proveir-se a casa—es diu ell—no veig per què jo haig de tenir miraments a proveir-me a casa seva.

I diu al mosso:

—Escolta, noi. Travessa la plaça i digues al senyor Chaspiat si vol cedir-

nos un metre de sarja grisa a tres francs.

En possessió del tros de sarja grisa, que el seu mosso acaba de dur-li de casa el senyor Chaspiat, es disposa a embolicar-lo per a la seva client.

Màquinalment el mesura.

—Eh?—queda tot parat.—No somnio pas!... Aquest tros no tira més que noranta-set centímetres!

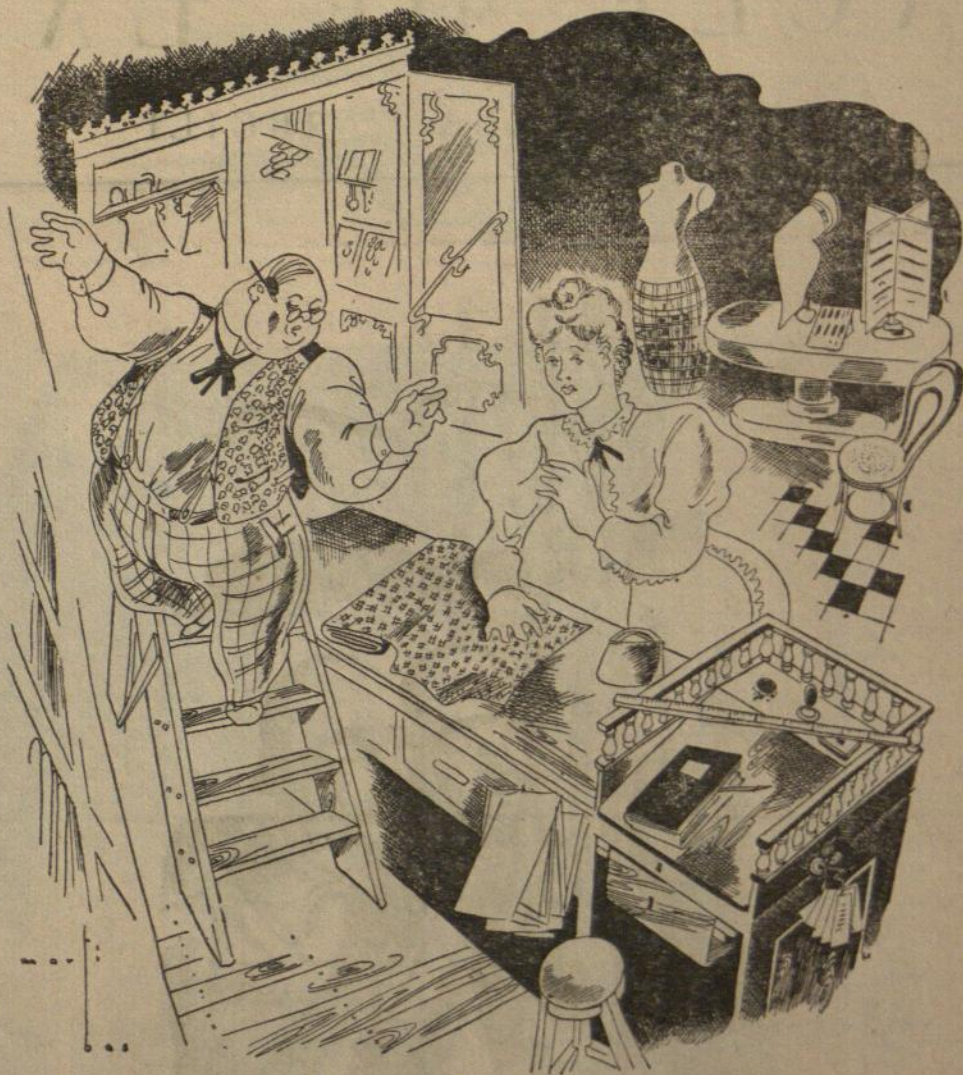
I el mesura dues, tres, cinc vegades.

—Sí, sí, no fa més que noranta-set centímetres!... Vaja, vaja, vós també, senyor Chaspiat!... Vos també, quan se us paga un metre no en doneu més que noranta-set centímetres? Vaja, vaja, M'alegro de saber-ho.

II

Cada dia, a la una, el senyor Colle-ry, el mestre, tot anant cap a casa, passa pel davant de la porta del senyor Grantalot.

Grantalot aquest mig-dia l'ha atu-

—Com anem de salut, senyor Colle-ry?... No necessiteu pas res avui?

—No, mercès.

—No hi ha de què!... Però si necessiteu alguna cosa, crec que us convé més comprar-la a casa que a ca'n Chaspiat:

Grantalot insisteix:

—Sí, sí, senyor Colle-ry. No cregueu pas que us dic això perquè el senyor Chaspiat em fa la competència! No. Aquí teniu tres francs. No em demaneu explicacions... Preneu-vos la molèstia de travessar la plaça. Entreu a ca'n Chaspiat. Compreu-li un metre de sarja grisa. Torneu tot seguit. Us faré veure una cosa edificant.

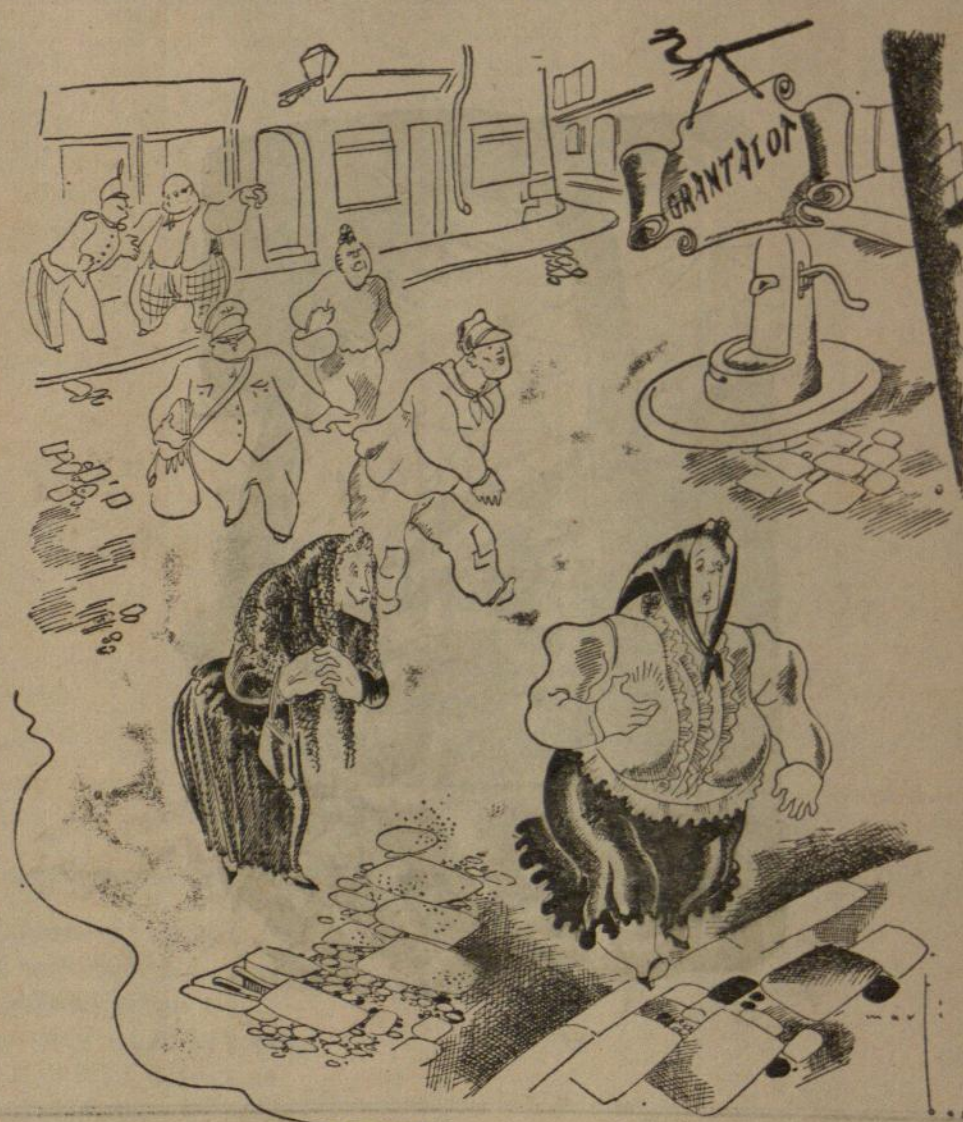
El senyor Colle-ry no triga a tornar proveït del seu tros de sarja.

Grantalot li allarga el seu metre.

—Un metre n'heu pagat, senyor Colle-ry? Quant ha de tenir un metre? Cent centímetres! Molt be!... Mesureu... Sí, mesureu... Quant hi trobeu? noranta-set centímetres?... Està bé... Es el que jo volia que vegéssiu... A reveure, senyor Colle-ry.

Cada dia, a un quart de dues, el senyor Chaumette, el recaptador de contribucions, passa pel davant del magatzem del senyor Grantalot, tot anant cap al despatx.

—Se us saluda, senyor Chaumette—ha murmurat Grantalot aquest mig-

dia...— No necessiteu pas res, avui?... Si necessiteu alguna cosa, crec que és més convenient per als vostres interessos comprar-la a casa que no a ca'n Chaspiat.

El senyor Grantalot havia ofert tres francs al senyor Colle-ry per a comprar un metre de sarja grisa a ca'l senyor Chaspiat. Igualment els ofereix al senyor Chaumette.

Grantalot havia donat el seu metre al senyor Colle-ry, quan aquest retornà amb el tros de seda. Igualment l'allarga ara al senyor Chaumette, tot pregant-li que mesuri la roba que li ha venut en Chaspiat.

—Noranta-set centímetres, senyor Chaumette?... Perfectament, perfectament!... Es el que jo desitjava fer-vos comprovar!...

III

En tancar la botiga, aquest vespre, cap a dos quarts de vuit, el senyor Grantalot se sent tot cofoi. Successivament, des de dos quarts de dues fins a les set, aquesta tarda, seixanta dues persones han passat per davant de la seva porta. A totes els ha ofert tres francs. A totes els ha pregat que anessin a ca'n Chaspiat a comprar un metre de sarja grisa.

Certament que ha desemborsat una quantitat ben important. Però, no es evident que aquestes seixanta dues persones es guardaran ben bé, d'ara endavant, d'anar a fer llurs compres a ca'n Chaspiat? No es ben evident que aquestes seixanta dues persones s'apressaran a divulgar el fet que han presenciats?

D'un pas més viu que de costum s'en va cap al *Café de les Arts*. Acaba d'encaixar amb nombrosos consumidors. I demana una absenta.

Chaspiat obre la porta de l'establiment.

De lluny veu en Grantalot i li diu:

—Bona nit, Grantalot... Crec que tinc el deure de remercier-vos... No sóc pas un ingrati, i...

—De què m'heu de remercier, Chaspiat?

—Com, de què?... No heu estat tan amable, aquest matí, de vendre al meu mosso un metre de cinta?...

I, en presència del senyor Colle-ry,

(Segueix a la pàgina 8)

U N H O M E P R A C T I C

L'automòbil havia vingut a cercar-me a les cinc del matí. Jo ja feia un quart d'hora que m'esperava a la porta de casa amb la meua gorra de viatge, les meves ulleres amenaçadores i una gran maleta. Després vam anar a cercar en Frederic, que portava un capell guardapols i una careta. Va col·locar al costat del meu bagatge el seu sac de viatge i ens n'anàrem cap a casa de Gedeon, que no era pas davant de la seva porta.

Calgué que despertéssim el porter, que va cridar-lo per telèfon... I pensar que justament ell, al vespre, havia insistit tant perquè avancéssim l'hora de la sortida! Fredament ens causava un retard de vint minuts. Com és natural un cop hagué baixat, encara es permeté de fer-nos càrrecs, i de quina manera! Ell ja estava preparat feia estona. De primer ens havia esperat a la finestra i cansat se n'havia entrat a la seva cambra. Ell es creia que el xofer avisaria amb la botzina. Però el xofer no l'havia avisat pas...

—Com! Si l'ha tocada més de deu vegades!

—Doncs és que teniu una botzina que no es sent.

A l'hora de dinar arribàrem a Angers, on també haguérem de passar la nit. A l'hotel, disposàvem de tres bones habitacions. Gedeon va prendre la del mig, que era la més ben situada.

—Nois—digué—jo anava davant. No us penseu pas que baixi a dinar sense haver-me rentat completament. Qui és que té aigua de Colònia per a deixar-me?

Cadascun de nosaltres va posar a la seva disposició una flascó d'aigua de Colònia. Va olorar els dos flascons i en va triar un. Deu minuts després entrava a la meua cambra.

—No tindries pas un raspallet nou per a les dents?

—Jo en tinc un, però no és pas nou del tot.

—Com!—va dir—quan vas de viatge no et pots comprar un raspall nou?

Se'n va anar cap a l'habitació de'n Frederic i tornà triomfalment amb un raspallet de dents, tot nou, a les mans.

—Ja ho veus: almenys en Frederic no és com tu—em va dir.

—Però ell, que no se'l necessita, el seu raspallet?

—No pas aquesta tarda. Al darrera, vosaltres no arrebategaveu tanta pols:

a poc. Però un cop a la carretera de Rambouillet, començàrem a enfilar de pressa. El ximple de Gedeon seguia fumant.

—Noi, ets molt embafador. Amb una mica més em tires la cendra als ulls. Deixa de fumar o torna'm les ulleres.

—No, noi, que me les quedo. Però ja llançaré el cigar. Deixa'm donar tres o quatre pipades, només.

—No comprenc pas el gust que trobes a fumar anant amb automòbil.

—Jo sí, que el comprenc.

—En aquest cas et cal una petita pipa tapada.

—Que en tens una, tu?

—Sí, que en tinc una. Ja en trobaràs d'iguals a Chartres.

A Chartres ja no se'n va parlar més. Gedeon autoritàriament va declarar que no ens hi aturàrem. Havíem perdut el temps a la sortida i convenia guanyar-lo.

De totes maneres ens vam haver d'aturar en un poblet, a causa d'haver esclatat un neumàtic. Gedeon, que no duia diners, ens va demanar una peseta per comprar postals. Després va necessitar segells. Jo en tenia uns quants a la cartera. Ell, naturalment, va utilitzar els que li feien falta.

—Em quedo els altres per si els necessito més endavant—digué—ficant-se la cartera a la butxaca.

Ja us podeu afigurar que no parava de mentir. S'havia, senzillament, quedat al llit una hora més que nosaltres tot pensant que ja tindria temps de llevar-se, quan ens sentiria. En el moment que ell s'instal·lava al costat del xofer ens vam adonar que no duia sac de viatge.

—I el teu sac? No te l'has pas deixat dalt?

Però ell va arronçar les espatlles.

—No en tinc necessitat, jo, d'aquestes andròmines. Tot el que em fa falta ho porto damunt. No en sabeu gens de viatjar!... Més val que em doneu una cigarreta.

—Ens tiraries el foc als ulls... No hauries de fumar!

—No te n'ocupis, d'això.

—Com? Que no me n'ocupi?

—Jo només fumo a la sortida de París. Tanca. Dóna'm la capsula dels llumins... I deixa'm també les teves ulleres, ja que no vaig al davant.

L'automòbil arribava a l'Arc de Triomf.

Fins a Versalles vam marxar a poc

jo la rebia a grapats. Com que encara no estic a punt, ja em fareu el favor de baixar i fer preparar el dinar.

Vam baixar en Frederic i jo. Instal·lats a la sala del restaurant esperàvem l'arribada de Gedeon.

—Tanmateix és ben tranquil—digué en Frederic.—M'ha pres el raspallet de les dents, el raspall de la roba i la pinta. També m'ha demanat pasta dentífrica, la llima de les ungles, les tisores, i m'ha mogut un vol perquè no tinc pomada per a les ungles.

—El que jo voldria saber és on porta la roba neta: no és de creure que viatgi durant vuit dies amb la mateixa camisa, la mateixa samarreta i els mateixos mitjons; això sense comptar que tampoc no porta camises de nit.

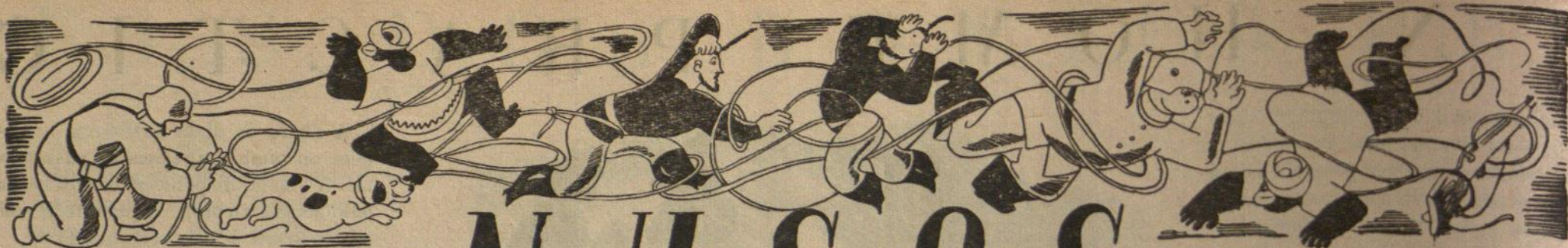
—Potser pensa comprar-se la roba blanca pels pobles. Jo conec gent que ho fan així.

—Jo, en canvi, conec Gedeon. No és pas aquesta la seva idea: ell és molt amic de comprar ben baratet.

—I com s'ho manega, doncs?

—Anirem a preguntar-li-ho.

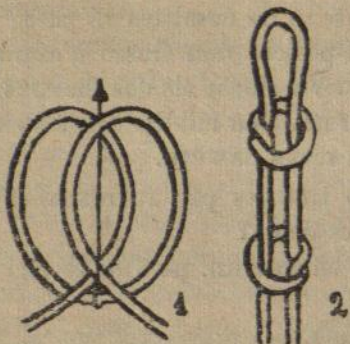
(Segueix a la pàgina 8)

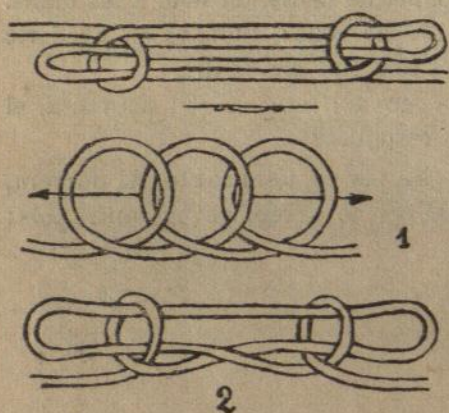
★ NUSOS ★

Baga entre dos.—Es fa sense necessitar els caps de la corda. S'usa en les cordades alpines excepte els situats als

l'altre i seguirà la corda. Si la corda no és prou llarga es pot deixar curt aquest darrer cap i afegir-li un cordill o cordeta prou resistent per a poder fer seguir la corda.

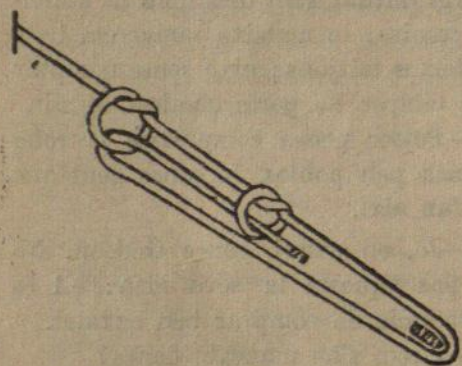
extrems de la corda, els quals faran la gassa de mà.

Cama de pobre.—S'usa per a escurçar una corda sense tallar-la o per a enfortir-la en un punt on pateixi. Observi's que es pot fer de dues maneres.

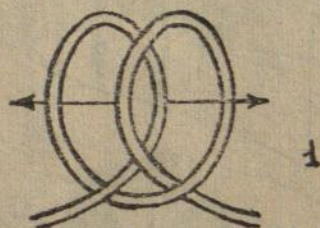

D'encaputxar.—Per a fixar un pal o arbre vertical. El pal es passa pel centre del nus. Les dues bagues es regulen pels caps de la corda després de posar-les a les estakes. Els caps es fixen a la tercera estaca per mitjà del nus tensor. Si el pal no té cap irregularitat que privi que el nus s'escorri avall, és útil de fer, amb un tros de corda, un pardal sota el nus d'encaputxar.

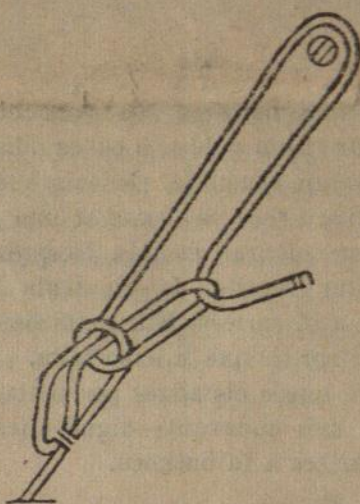

De tensor.—Com el seu nom indica serveix per a tesar una corda. Per a

tesar cal estirar el cap lliure i per a destesar afloixar-lo.

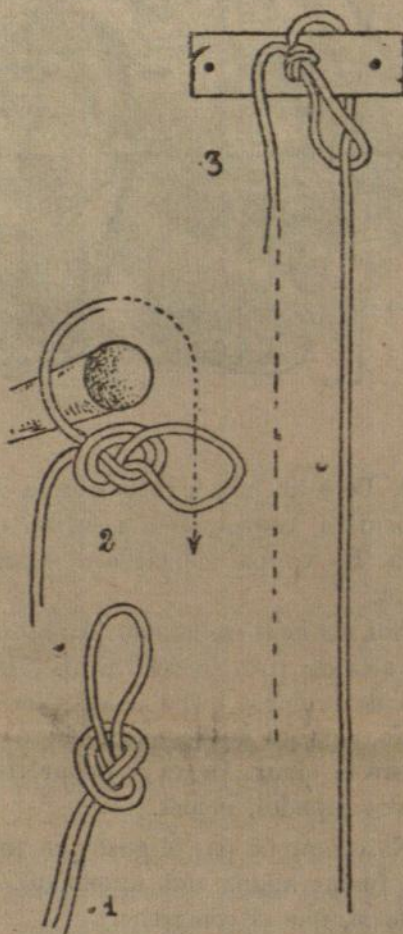

De politja.—Per a arrossegar o hissar un objecte molt pesat. Cal fer mig nus de cama de pobre i passar el cap lliure per la baga gran, després de voltar l'objecte que s'ha d'arrossegar. Estirar el cap lliure en direcció contrària al ferm.

De pota d'ànec.—Aquest nus és compost de dues gansalles i un par-

dal. Serveix per a fixar a l'asta la drissa de la bandera; lligar una corda a un cable tesat; hissar un pal verticalment i unir dos pals d'una manera provisional.

De l'eradit.—Per a descendir d'un lloc alt i recuperar la corda. Cal fer al mig de la corda una gassa sòlida i, amb un cap, voltar la branca, etc. i passar-lo per la gassa. S'ha de baixar per aquest cap. Després estirar per

Elecció de l'asta.—Cal escollir un lloc preferent per a hissar la bandera. És excel·lent l'ús d'una asta destinada a aquest objecte. Un arbre isolat és molt apropiat. Dintre d'un bosc pot escollir-se un arbre més alt que els altres al costat d'una clariana on pugui fer-se la formació. També pot improvisar-se una asta unint tres bordons i plantant-los per mitjà del nus d'encaputxar.

Manera de posar la drissa.—A l'extrem superior de l'asta hom fixa una politja o baga per la qual es passa la drissa. Si la bandera té un botó de fusta, es fa una gassa a l'extrem de la drissa per a fixar-l'hi. Si te una baga o un cap cal fer el nus de teixidor. Quan es treu la bandera no s'ha d'oblidar d'ajuntar els dos caps de la drissa amb un nus de teixidor.

Com hissar la bandera.—La bandera s'hissa desplegada en les grans solemnitats. Normalment pot hissar-se plegada. Per a plegar-la cal, després d'haver-la lligat a la drissa, plegar-la per la meitat en sentit horitzontal, després es torna a plegar en el mateix sentit i si la bandera és molt gran es pot plegar encara més vegades. Després es doblega en el sentit de l'amplada i s'enrotlla començant pel costat contrari a la corda. El cap inferior de la drissa es passa dues o tres vegades al volt de la bandera i després es fa una ansa que es passa per sota la darrera volta.

S'hissa suauement i després es dona un cop brusc a l'altre cap i la bandera es desplega.

La drissa es lliga al pal per mitjà del nus de pota d'ànec.

ELS DOS BOTIGUERS

(Ve de la pàgina 6)

del senyor Chaumette i de les seixanta dues persones que a la tarda li han anat a comprar sarja grisa, sense adonar-se de l'efecte que les seves paraules han de fer al senyor Grantalot, Chaspiat s'explica:

—Figureu-vos, en efecte, que aquest matí, en obrir el magatzem, m'ha estat impossible de recordar on havia tancat el meu metre. Durant un quart d'hora he regirat tots els calaixos, sense arribar a trobar-lo... Estava ben amoïnada... Com substituir aquest objecte indispensable? Aleshores he tingut la felicitat inspiració, amic Grantalot, d'enviar a buscar a casa vostra un metre de cinta... Aquest tros de cinta m'ha servit de mida durant tot el dia... I per cert que, sense que sàpiga per què, avui he fet molt negoci... Mercès, amic Grantalot, mercès.

MAX ET ALEX FISCHER

UN HOME PRÀCTIC

(Ve de la pàgina 7)

Quan ens asseguérem a taula li'n vam parlar. Per tota resposta somrigué; amb la mà esquerra va alçar una mica la màniga de la seva americana i ens ensenyà el puny.

—Porto quatre camises molt fines, l'una damunt de l'altra. Cada dos dies em trauré la camisa de sota. Successivament, doncs, en portaré quatre; després, tres, després, dues; i després una sola camisa sobre. Això és més avantatjós si es considera que som al mes de juny i que la temperatura puja de dia en dia. També duc tres samarretes. De mitjons, en porto uns quants parells a les butxaques.

—No està mal pensat. Però on posaràs la roba bruta?

—La roba bruta?... La ficaré a qualsevol banda... A les vostres maletes, per exemple.

TRISTAN BERNARD

ELS HUMORISTES CATALANS

expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia - Respostes dels dibuixants Bon i Lluís Mallol

BON

Es un acudit força vell i, com sol passar en aquests casos, no recordo qui és el seu autor, però si el periòdic on sortí: el «Patufet».

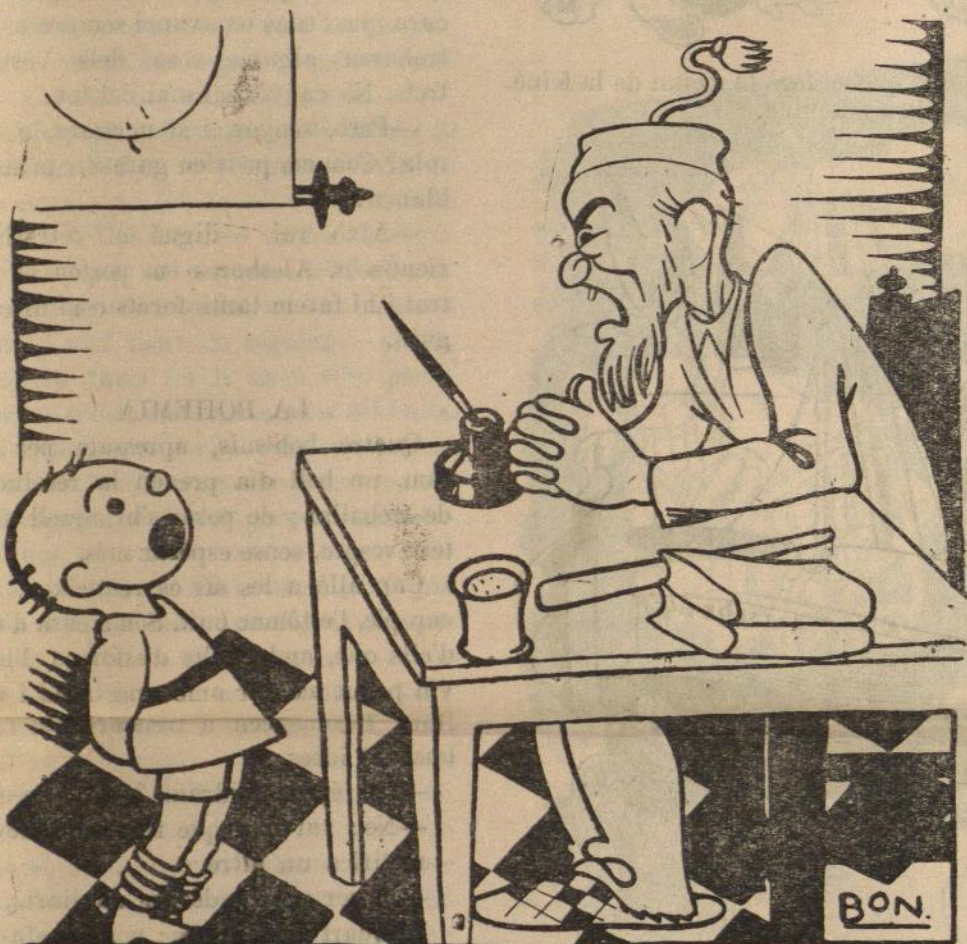
El que sí recordo perfectament és la gràcia immensa que féu als meus nebots, assidus lectors d'aquesta publicació.

Ara, els meus nebots son soldats de la República.

Quan ens veiem —ves si n'han passat d'anys i de coses!— gairebé es pot dir que la salutació nostra es aquest acudit que també sembla una mena de consigna entre nosaltres.

En il·lustrar-lo he procurat donar-li—dubtant de l'èxit—la gràcia que tenia l'original.

Heus-lo ací:

El mestre. — On es cria l'elefant?

El deixeble. — Al Parc.

El mestre. — I què menja?

El deixeble. — Llonguets.

LA CULTURA CATALANA

(Ve de la pàgina 2)

perfori trobem obres de Pous i Pagès, Puig i Ferrer, Adrià Gual, Apelles Mestres, etc. Entre els autors de més forta personalitat teatral que s'han revelat en aquests darrers anys cal esmentar, a més de Josep M. de Sagarra, que ha entusiasmat el públic amb la màgia del seu vers, Ramon Vinyes, Millàs Raurell, Carme Monturiol, Carles Soldevila i Xavier Benguerel.

6) *Conclusió.* — La literatura catalana, en tots els seus caires, i com exponent essencial de la cultura del país, passa per un període florent que les dificultats de la guerra que durades del juliol del 1936 no ha assolit d'estroncar. Ho prova el fet, per molts conceptes eloqüent, que les convocatòries als premis literaris de la Generalitat posteriors als 19 de juliol han donat resultats excel·lents, puix que s'han premiat obres d'alta qualitat literària. I encara, per a la convocatòria del 1937, la Conselleria de Cultura ha pogut crear dos nous premis, un per al millor conte i un altre per al

millor article periodístic, que proven aquesta vitalitat. Per altra banda, els escriptors catalans s'han aplegat dins d'una Agrupació professional que vetlla per la dignitat de llur comesa, mentre la Generalitat, desitjosa d'articular les activitats específicament literàries del país ha creat una Institució de les Lletres Catalanes.

Malgrat que les dificultats del moment produïren un cert col·lapse en la producció, aquest col·lapse és a hores d'ara superat, i és molt possible que les circumstàncies tràgiques i angioses dels temps presents, tot enriquint l'experiència vital dels autors catalans de tota mena, els suscitaren una producció literària més de cara a les inquietuds i a les necessitats del poble. I això és dit especialment per als novel·listes i autors dramàtics, que són els qui més s'esforcen a interpre-

tar la vida real. Però aquest resultat no es fàcil que s'obtingui immediatament. Hom no veu el bosc quan hom està aixoplugat sota d'un arbre; cal trobar-se lluny per a veure'l. Així mateix, no és durant el trasbals de les guerres que acostumen a manifestar-se els seus fruits literaris; és cert que alguns d'ells, i segurament els més autèntics, poden produir-se simultàniament amb els fets que narren o il·lustren, però a vegades calen anys perquè brolli l'obra mestra que els reveli en tota llur claror veritable i que en doni tot el significat. Allò que és cert és que tota lluita col·lectiva crea un esperit nou amb noves modalitats culturals i modifica el gust i la sensibilitat literaris. La cultura catalana no defugirà certament aquesta llei, que per altra banda, només li podrà ésser beneficiosa.

LLUIS MALLOL

No és un acudit el que us contaré, sinó una anècdota. Es clar que explicada perdrà molta de la seva gràcia, però com que fet i fet jo no he rigut mai tant de gust com aquell dia, em crec fins a cert punt obligat a contar això i no una altra cosa.

Fou en un establiment del carrer de la Boqueria. A l'aparador d'aquesta botiga fa alguns anys que s'hi exhibia un home anunci d'aquells que en llurs moviments imiten un ninot mogut per ressorts mecànics; amb un bastonet anava assenyalant camises, corbates, pijames i cartellots amb indicacions de les qualitats i preus. Amb l'expressió de la cara ponderava la bonesa i la baratura dels articles.

De feia una estona, l'home obria més un ull que l'altre i feia unes ganyotes que es comprenia que eren fora de programa, com si alguna cosa el molestés. L'expectació del públic creixia pensant en què pararia allò que sobradament s'endevinava que no era pas la feina encomanada. De sobte, l'home es desprèn de la rigidesa que exigia l'ofici, s'asseu, i amb un marcat gest de tragèdia, comença a fregar-se rabiosament un ull...

I un «botones» que estava allà badant com tants altres, segurament fanàtic del compliment del deure, va creure que aquell gest era imperdonable en

un home que tenia una tan rígida missió a complir, i exclamà tot empipat:

—Ondia, quina barra!

Imagineu-vos les rialles. Al cap d'un quart jo encara anava rient pel carrer.

MES QUE VERDUN

(Ve de la primera pàgina)

de comunicació precàries i difícils, ponts destruïts per l'aviació estrangera i tornats a refer febrosament. Sense empal·lidir amb la comparança, la glòria de Verdun pot afirmar-se que és superada encara per la resistència dels soldats de la República en terres de l'Ebre.

Va ésser amb motiu de la batalla de Verdun que un poeta català va escriure el «No passaran», versos inflamats d'exaltació heroica, en els quals traspuja, enmig de l'angoixa del moment, l'anunci de la victòria. Igualment avui els nostres soldats afirmen a l'Ebre amb la fermesa de la seva decisió que «no passaran». I aquesta batalla que militarment ha canviat el curs de la guerra, representa per tots els que hi lluiten i per tot l'Exèrcit de la República una gesta històrica, densa de contingut i de valors humans, exemplar en virtuts de sacrifici, inigualable de coratge i d'heroisme.

A M I C

PUBLICACIÓ QUINZENAL - SERVEIS DE CULTURA AL FRONT

Avinguda del 14 Abril, 411 - Telèfon 72006 - BARCELONA

Núms. 14 i 15 - Agost del 1938

ESTIU

—No es pot viure. El jardí d'aquest hotel és ple de mosques.

—Espereu-vos fins a l'hora de dinar, que totes aniran al menjador.

LLESTESA

—I no tens por que el teu marit et sorprengui amb un amant?

—Gens: quan ell comença a sospitar d'un, jo ja fa temps que en tinc un altre.

AMOR A LA BELLESA

El vianant al pintor: No deshonreu aquest lloc encantador. Fugiu-ne de seguida, jo us ho man.

El pintor: I amb quin dret?

El vianant: Sóc membre d'una societat per a la protecció del paisatge.

FESTEIG

Un vell fa l'amor a una noia jove, pel que sembla no massa fàcil de convèncer. Ell li diu:

—No cal que temeu, que no patireu mai. M'he fet assegurar la vida per si em passa alguna cosa.

—I si no us passa res, què serà de mi?

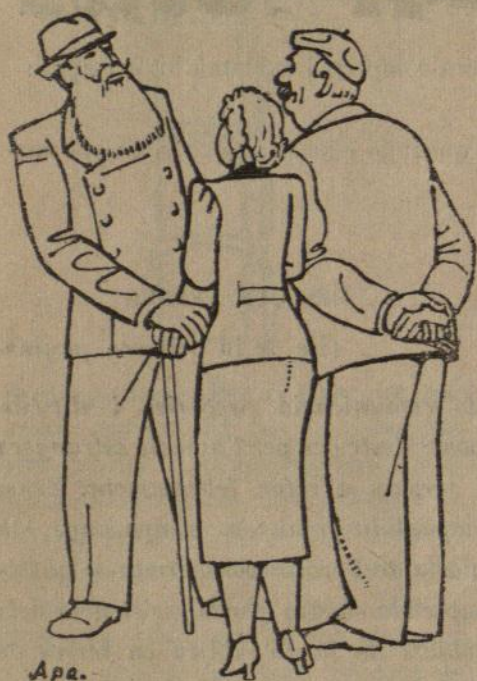
MULTIPLICACIÓ

—Maria, —va dir la senyora a la cambra nova— quant de temps has fet coure aquests ous: són completament durs.

—Dotze minuts, senyora.

—Però si jo t'he dit que no has de deixar coure un ou més de tres minuts.

—Sí, senyora. Però hi ha quatre ous, i tres per quatre són dotze.

Apa.

Una senyoreta de les que enlluerna, en una conversa intranscendent, pregunta al seu metge quina opinió té sobre el desnudisme:

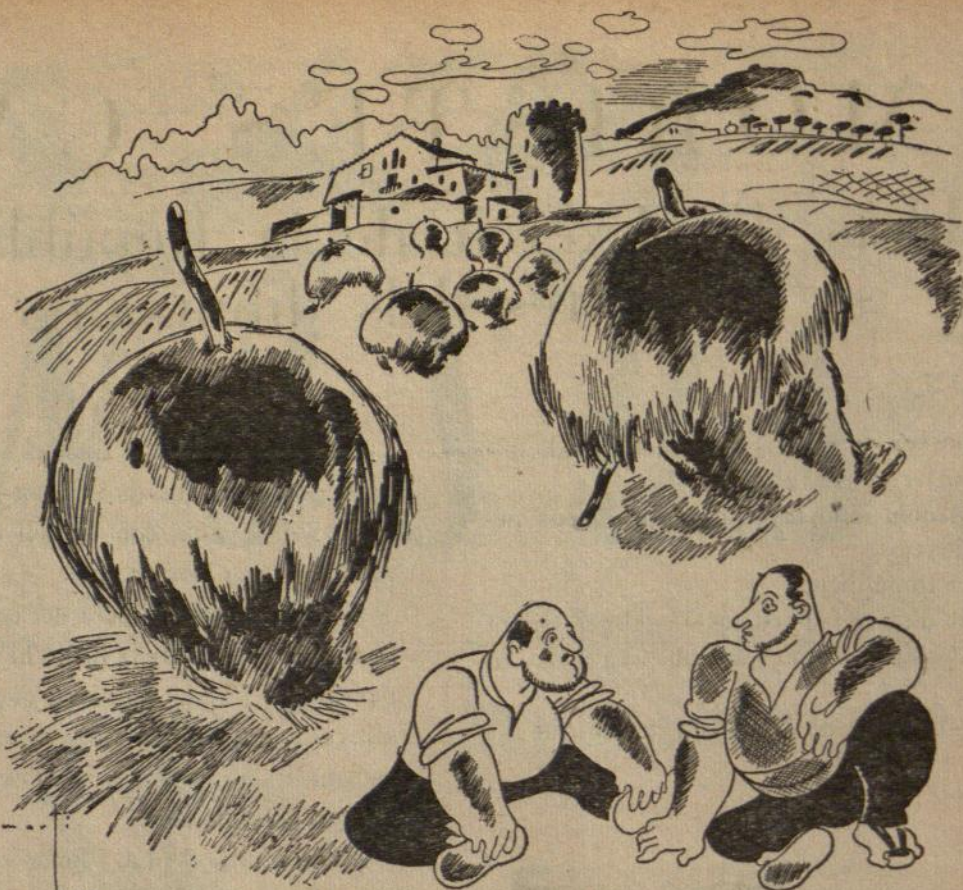
—Què us sembla? Podriem viure nus?

—Prou, senyoreta. I més bé vós que la vostra mare.

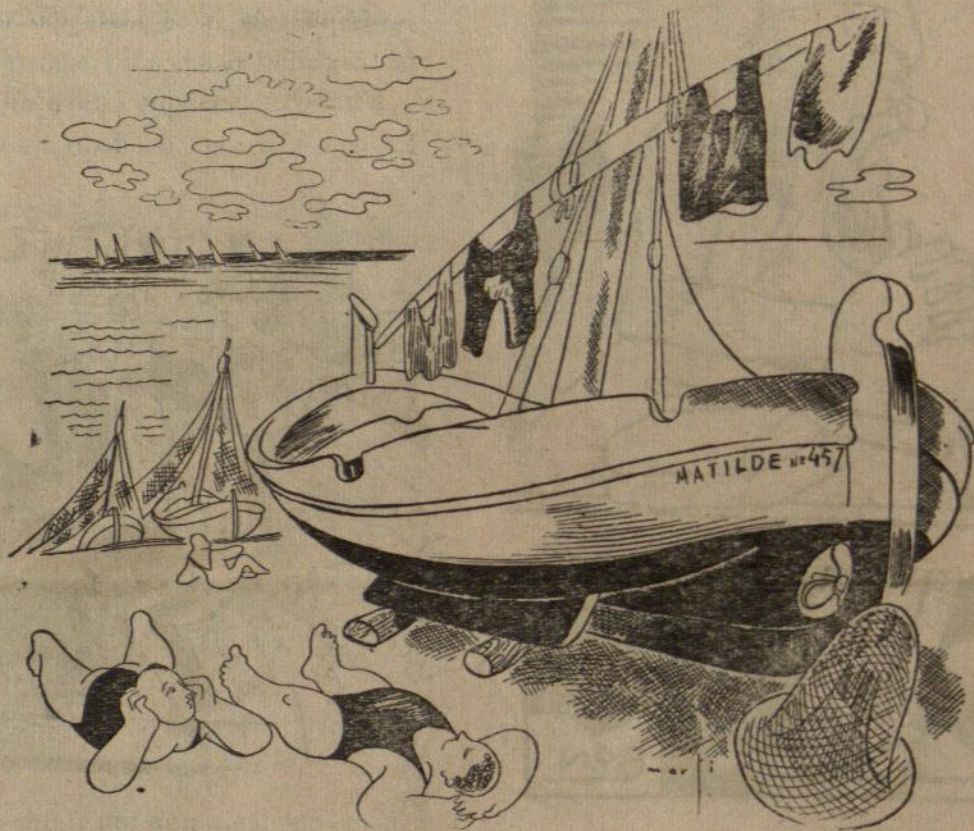
LLIÇO

Un nou-ric, insolent i malparlat, tractava grollerament al seu servent. Aquest, ofès, li replicà amb vivesa:

—Com es coneix, senyor, que tant com jo sempre he tingut amos, vós no heu tingut mai criats.

Us donaré setanta duros i una màquina que us farà la meitat de la feina.
—Acceptat! Però m'heu de posar una altra màquina.

—Coneixes un bon sistema per a establir el cost de la vida?
—Sí, en tinc un que no falla: calculo les meves entrades normals i hi afegeixo el cent per cent.

—Heu trobat els cinc bojos que s'han escapat?
—Sí, n'hem portat tretze.

A CORREUS

En Tomaset es presenta a la llista de correus a reclamar una carta que hi té entretinguda.

—El vostre nom?—li pregunten.

—Llegiu-lo vós mateix: el veureu prou ben escrit en la carta que us demano.

EL RETRAT

Un pagès va a cal fotògraf a fer-se retratar.

—Voldria —diu— una cosa perfecta.

—D'acord. Seieu, si us plau.

—Em garantiu la semblança?

—Naturalment!

—El pagès s'hi pensa una mica i replica:

—Per molt de temps?

—Per sempre; per molts anys. Encara que l'edat us avanci sempre us hi trobareu alguna cosa dels vostres trets. No canviareu mai del tot.

—Però, senyor, i si m'agafa la verola? Com em podrieu garantir la semblança?

—Això rai —digué el retratista rient-se'n. Aleshores em porteu el retrat i hi farem tants forats com hi calguin.

LA BOHEMIA

Quatre bohemis, apressats per la fam, un bell dia prenen la resolució de treballar; de posar-s'hi aquell mateix vespre, sense esperar més.

Cap allà a les sis es reuneixen. El cap ple, l'estómac buit. Són a casa d'un d'ells que, amb molts d'esforços, l'havia pogut moblar amb una taula i un llum. I comencen a trencar-se el cap buscant idees.

—I si féssim un drama?—apunta un.

—No: val més que fem un vodevil —rectifica un altre.

—Potser que fundéssim un diari...

El quart no deia res: només refusava totes les proposicions i no es treia les mans de la cara.

—I bé: quan tu mirars el llum, et creus que et vindran idees? Diques: què cal fer? Quina és la teva opinió?

—La meua opinió seria que, de moment, podriem vendre aquest llum i aquesta taula i fer diners per a sopar.

QUE RODI!

Som a taula. El fill d'un gran financer acaba de rebre un rebu de son pare. Visiblement ferit en l'amor propi, però no volent moure més raons, el noi, que és llest i de bon esperit, s'aixeca i dóna una bofetada al seu germà, que seu al seu costat.

—Que rodi! —li diu. Així tornaré la del pare.

GENT DE BON COR

En una reunió d'intims es fa conversa dels desgraciats, als quals l'hivern rigorós que fa acaba d'empitjorar la situació.

—Oh, no me'n parlem! —diu una dama revinguda.— Això em toca el cor. És als rics a qui escau de consolar aquestes misèries! Vosaltres ja sabeu com és el meu marit: un bon home. Quan un llogater no ens paga no gosa, no el sap perseguir gens: s'estima més guardar-li els mobles.

EL SUICIDA FRUSTRAT

Quan En Jeroni Cometes s'adonà que estava completament arruïnat, sense feina i sense esperances de refer-se, decidí de posar fi a la seva vida. Era un xicot taciturn, i tot sovint li venien idees d'aquestes.

Se n'anà cap a la tauleta de nit, en tragué un revòlver, se l'aplicà al pols i disparà —més ben dit: no disparà perquè la càrrega era passada i el revòlver rovellat. En Cometes somrigué benèvol amb ell mateix. Donà un cop d'ull a la cambra i no aconseguí veure-hi res gaire útil per als seus propòsits. Ah, sí: el ganxo del sostre, d'on, en altres temps, penjava un llum magnífic. Va buscar una cordeta hi va fer un llaç escorredor i hi passà el sap. La lligà al ganxo i féu el clàssic bot, ben fort, per estrangular-se. Però la corda es va trencar abans d'hora. Ho tornà a provar amb una corda més forta: aleshores seguí el ganxo amb un tros de l'enguixat del sostre.

La decisió era ferma: volia morir de totes passades, en Cometes. Vivia en un cinquè pis. En aquell moment tenia la finestra oberta i la buidor l'atregué com la mel les mosques. S'hi abocà: «una caiguda ràpida, un xoc brusc a terra; seré mort de seguida»—pensà. I tanta fúria no li serví sinó per a anar a parar damunt la vela del balcó del quart, que sortia més que les altres. Els bombers anaren a treure-l'en.

Després provà d'ofegar-se a mar. Algué que ho veié va córrer a salvar-lo quan encara no havia engolit ni una gota d'aigua. «Sempre n'hi ha que cobegen medalles de salvament»—digue per ell mateix. I va permetre, dòcil, que el tornessin a terra.

I no es vencia: com a últim recurs pensà en el verí. En Cometes entrà en una farmàcia, la primera que li vingué al pas, i demanà «alguna cosa per a matar un gat malalt que tenia». El farmacèutic li vengué una ampolleta plena d'un líquid groc i espès. Ell se la ficà a la butxaca i se n'anà cap a casa cregut de portar la prova definitiva. Es begué el líquid i esperà la mort. I la mort no venia perquè l'apotecari, que es malfià, no li posà altra cosa que una purga.

—Decididament, la mort no em vol! Hauré de resignar-me a viure pobre i desgraciat!—remugava contemplant el desordre de la seva cambra, tot ficant-se al llit.

Llavors van trucar a la porta. Era el repartidor, que li portava un telegrama. En Cometes el desclogué pressós i llegí: «A Jeroni Cometes—El seu oncle Gustau ha mort a Bombai—El fa hereu de deu milions.»

—Deu milions!...—cridà amb joia. I mentrestant es tornava pàl·lid.

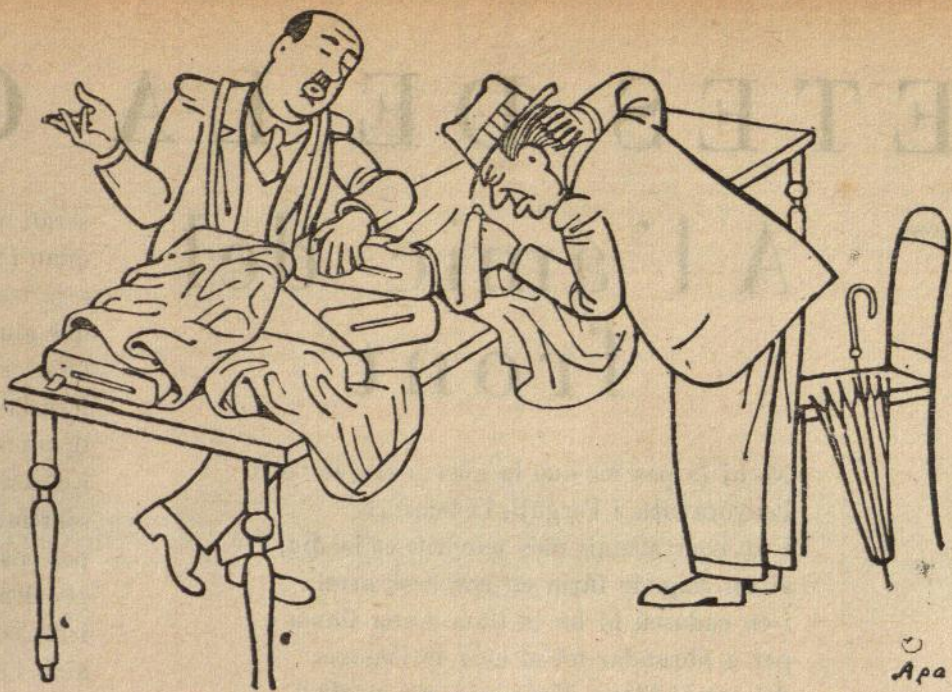
—Haurieu de signar al meu registre —li deia el repartidor.— No fos cas que ens en descuidéssim.

Però no hi va ésser a temps. En Cometes no va sentir l'advertiment perquè l'emoció l'havia matat de seguida.

AMOR DE CIRC

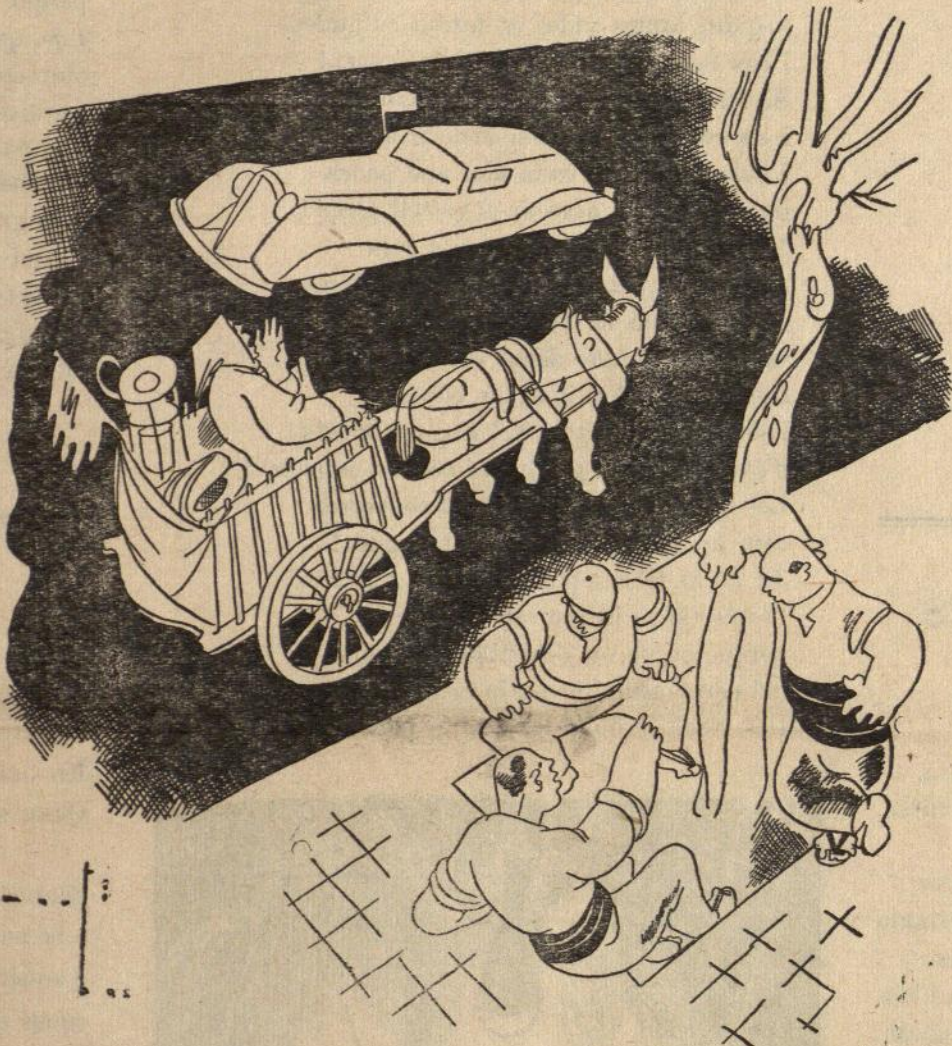
Paraules del festeig d'un saltimbanqui amb una vedette del circ ambulànt. Ell li deia tot apassionat:

—Com serem feliços! Ens casarem, i ens estimarem tant que Déu ens donarà un infant fenomen...

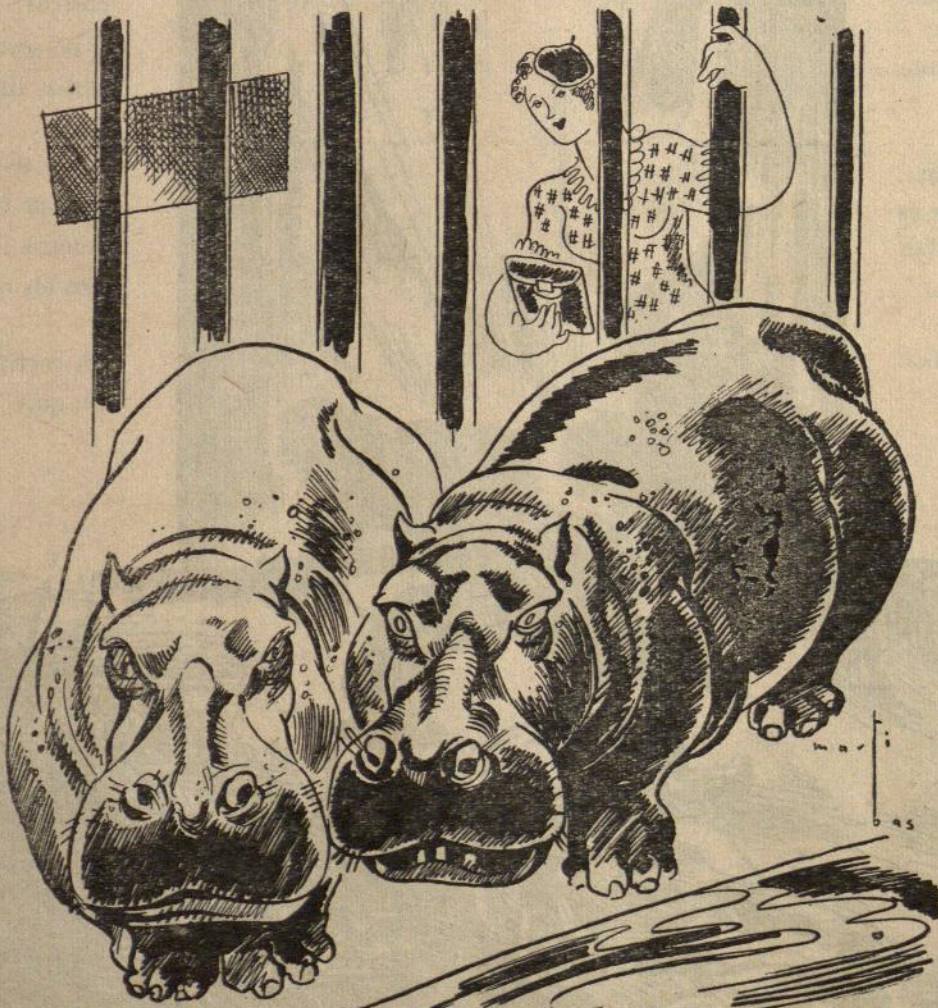
LUXES

Aquest abric us costarà tan sols 500 ptes. Ara... si em dieu que el voleu folrat, amb botons i amb traus i tot, aleshores, naturalment, us costarà molt més.

—L'alcohol escurça la vida.

—Per això se'm fan els dies tan llargs quan no bec.

ELS HIPOPOTAMS

—Que és lletja, amb aquesta boqueta tan petita!...

EL DUBTE

El promès: Ja que sembla que no estàs per mi tot sol, tria: digues d'una vegada qui dels dos estimes més, i casa-t'hi.

Ella: No resoldré res així. Estic segura que quan m'hauré casat preferiré l'altre.

CAMBRERA NOVA

La mestressa adverteix:

—A casa nostra només som dos, però jo us previnc que el servei és dur.

—Oh, treballar rai! No us penseu que m'espanti: a ca la mare jo sola atenia vuit vaques, i creieu que feien goig.

HISTORIETA MARSELLLESA

Màrius i Pere es passegen. Tots dos estan de mal humor. Es miren de reüll; sofreixen perquè les ganes de parlar els exciten, però com que estan tan enfadats!

Davant del port, que els barra el pas, s'aturen frec a frec. I Màrius xiula.

El vaporet que va al Castell d'If treu una joiosa fumerola.

En Pere no pot més:

—No xiulis, animal.

—Això t'empipa? Com vénis ací si et mortifica el meu xiulet?

—M'enerva.

Tornen a callar. El passeig continua fatigós.

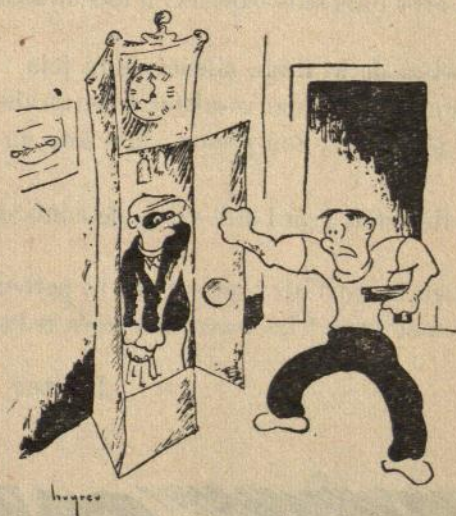
—Caram! —exclama Màrius de sobtada—. El meu xiulet t'empipa i pots viure prop de l'estació? I els trens, doncs?

—Els trens?... Jo visc prop de l'estació i sento els xiulets dels trens i no em desagraden perquè després de xiular toquen el dos.

LA CONDEMNA

El President: ...Condemnem l'acusat a la pena de trenta anys de presó.

L'acusat, que ja és vell: Gràcies, senyors; llavors en tindré cent nou. No em creia pas arribar-hi.

—Què hi feu ací dins.

—No res; em passe jo.

OBLIT

—Per què no m'has escrit gens durant el teu viatge?—demana en Carles a un amic seu.

—Perquè havia oblidat la teva adreça.

—Doncs més motiu per a escriure'm i preguntarme-la. Te l'hauria dita de seguida.

ELS POETES DE LA GUERRA

Amic que ets car i que ets lluny. Les trinxeres,
i l'espècie dels canons, i les armes,
totes les eines que maten els homes,
han fet el marc de la vida que passes
tan nova en tu, tan estranya a la teva
de placidesa i d'amor ciutadana.
Jo sento enyor i frisança dels dies
i dels moments esmerçats en les nostres
fútils raons; les paraules fugien
totes empeses per forces estranyes,
que eren l'afecte que ambdós respiràvem.
Ja separats, tu respire la incúria,
la deixadesa del camp de batalla
i l'enrenou, l'esperit de la lluita
i et fas més fort i més àgil i, encara,
amb la braó redimeixes el poble.
Jo també visc l'atmosfera enrarida
dins la ciutat que s'adorm amb recança
sota del vol dels ocells més temibles,
d'ns la ciutat, temerosa disfressa
d'ella mateixa dels dies de joia,
embolcallada amb el vel de la fosca:
aquell fanal, que fou blau, ja no crema
i els murs polits s'empastifen amb lletres.
Tots enyorem aquells temps que passàvem,
que tornaran per l'esforç que tu hi poses,
i mentrestant, separats, freturosos
d'haver els companys al costat com teníem,
ens fem amics tots els homes dels altres
perquè el consol a tothom s'iradiï.

A uns presoners

Passeu en un silenci de veus i de mirades
que s'arrossega lent damunt la terra eixuta...
Els braços s'abandonen, seguint la seva ruta,
com una nau que es lliura al gest de les onades...

Sou presos... Fa un instant el braç que ara es
desmaia
llençava foc i mort damunt les nostres vides,
i ara temeu... El rostre, la veu, les mans marcides
parlen del pensament que us pren i que us esglaia.

No teméssiu, però... Les nostres mans esperen
les vostres per a dir-vos que l'alba és redimida,
també per a vosaltres. Lluiteu per dur la vida,
als orbes i als seus captius: a tots aquells qui feren

tenebra de la llum, silenci de la joia
i aquells que, com vosaltres, feren un viure esclau...
No teméssiu... Sou presos... Mes sota un cel que és
blau
de llibertat, i on l'aire vibra de cants de noia...

Dúieu la mort als braços i ara hi porteu la vida...
alceu el front! La vostra mà ja és redimida.

ERNEST MATEU

A l'amic del front

No hi fa pas res que la guerra ens serveixi
l'enyorament i l'orgull, la temença
i un contratemps més punyent cada dia,
si un raig de fúria en nosaltres arrela
i en cadascú hi ha la llum d'una flama
per a abrandar tot el món en l'encesa
del somni blanc d'una pau que perduri.
Si cada cop que el cor dona ja ens sembla
que és el darrer; si diem les paraules
amb més duresa, per ganes d'entendre'ns;
si menyspreem tants instants de la vida
—quan tantes vides es torcen caigudes—
i ens fem gelosos de perdre la nostra!
Si fem castells de paraules inútils
i els coneixem i volem arrasar-los,
i volem fer amb cada mot una pedra
que ajudarà a aixecar el castell propi!
I aprenem bé d'estimar cada cosa
d'allò que abans negligíem per l'esma
o pel costum de tenir-ho tothora
sense pensar que demà ens mancària;
aprenem bé d'estimar la bonesa
i donariem bon troç del que ens queda
d'ésser pel món per haver-ne una engruna!
Les qüestions de les nostres converses
com apareixen mesquines i vagues!
Ja no hi fa res que perdem el contacte:
la qüestió se la fan tots els homes
perquè en depèn l'avenir de la vida,
del pensament i la parla ben lliures,
i es resoldrà quan les nostres paraules

seran més vives que el foc de les armes,
quan l'esforç teu en el camp de la lluita
serà comprès i pertot ja s'adonin
que atura el plom i la fúria desfeta
una cuirassa de fe idealista.
I tu la tens; tu la tens i la proves,
tu prens el risc. La ciutat t'hi ajuda,
i el seu posat aparent de la calma
sent feixuguesa, es contrau i es canvia
per ensenyar la ferida en les pedres,
per demostrar que com tu es sent valenta,
i riu només perquè tu, quan arribis,
amb l'avidesa que sents de besar-la,
puguis trobar-la ben dolça de llavis.
I mentrestant ella espera que tornis
amb el cap alt, amb el braç invencible,
amb l'esperit radiant de la joia
perquè enllumeni els mesquins que no hi creuen.
I jo, que espero el plaer d'abraçar-te,
obro els meus braços i sols trobo l'aire,
un aire gràcil i net que acarona,
que ets tu i sóc jo, i els germans que ens estimen,
i els bells amics; casa nostra i la teva,
i els grans carrers, i aquest camp que arrasaven
en què demà naixeran llavors noves.
I estimo l'aire per fer-lo diàfan
on puguem veure, ben alta, que voli
tota la fe convertida en banderes.

OSCAR ROIG

Hora còsmica

En quin rellotge sonarà l'hora dels pobles?
Cada pàtria té una hora misteriosa i greu.
En quin rellotge sonarà l'hora dels pobles?
Quan sonarà l'hora del poble meu?

Serà en rellotges vells de cucut o de pèndol
o bé en un d'holandès, estrany i llargarut,
d'aquells de caixa trista, silenciosos fèretres,
en els que el Temps es porta ell mateix el taüt?

O bé serà la lluna que, sense minuterres,
marcarà l'hora insigne dels pobles subjugats?
O bé sereu vosaltres pagesos i minaires,
bomes lliures i obrers del camp i les ciutats?

Jo no sé en quin rellotge sonarà l'hora meua,
però ja la pressento dintre el trepig nocturn.
Sonarà l'hora còsmica en els rellotges patris
sota els auspicis lliures i grats del vell Saturn.

Oh certitud dintre l'espera lassa!
En quin rellotge sonarà l'hora dels pobles lliures?

RAMON BECH

